

Proef ingediend met het oog op het behalen
van de graad van Master of Science in Agogische Wetenschappen

OP ZOEK NAAR EEN EVENWICHT TUSSEN VEILIG EN AVONTUURLIJK SPELEN OP HET VAKANTIE - SPEELPLEIN

**Zich inzetten voor het ontwikkelen van avontuurlijke
speelkansen**

ELIEN FRANCK
2017-2018

Promotoren: Prof. Dr. Guy Redig
Aantal woorden: 20 013
Psychologie en Educatiewetenschappen

Naam en voornaam: Franck Elien**Rolnr:** 0537693**KLIN** ☐**AO** ☐**ONKU** ☐**AGOG** ☒**Titel van de Masterproef:** Evenwicht tussen avontuurlijk en veilig spelen op vakantiespeelpleinen**Promotor:** Prof. Dr. Guy Redig**Samenvatting:** (242 woorden)

Deze masterproef focust zich in samenwerking met de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw op het kwalitatieve onderzoek waarbij nagegaan wordt hoe het avontuurlijke meer geïntegreerd kan worden in het spel van lagere schoolkinderen op vakantiespeelpleinen. Veiligheid zou de dag van vandaag te veel doorwegen op het spel van kinderen, waardoor het avontuurlijke aspect verloren gaat. Via semi - gestructureerde focusgroepen en interviews wordt er gepeild naar de bevindingen van zowel animatoren als speelpleinverantwoordelijken binnen de vakantiespeelpleinen. Hierbij wordt samen onderzoek gedaan naar middelen om deze avontuurlijkheid te stimuleren.

Het begrip 'avontuurlijk spelen' blijkt een concept te zijn dat ruim, maar moeilijk te omschrijven valt. Zowel de animatoren als speelpleinverantwoordelijken hechten belang aan het avontuurlijke aspect, maar realiseren zich dat dit in de realiteit onvoldoende tot uiting komt binnen de vakantiespeelpleinen. De ondervraagde vakantiespeelpleinen lijken zich verder beperkt te voelen in hun mogelijkheden om avontuurlijk spel aan te bieden omwille van beperkingen binnen de omgeving en infrastructuur. Uit de resultaten kan afgeleid worden dat het niet zozeer gaat om de vraag of veiligheid te veel doorweegt op het spel, waardoor avontuurlijke speelkansen verloren gaan, maar wel om de vraag of vakantiespeelpleinen over voldoende mogelijkheden beschikken om het avontuurlijke meer te integreren in het spel van kinderen. Vanuit deze masterproef worden mogelijke aanbevelingen aangereikt die de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw in de toekomst kan integreren in hun aanpak, om op die manier vakantiespeelpleinen bij te staan in hun zoektocht naar het integreren van avontuurlijk spel.

DANKWOORD

Het schrijven van deze masterproef was een intensieve maar vooral interessante en leerrijke ervaring. Vrijwel meteen was ik overtuigd van mijn onderwerpkeuze voor dit eindwerk. Het is namelijk een onderwerp dat voor verschillende interpretaties vatbaar is. Dit maakte het net zo interessant om er onderzoek rond te doen. Na een periode van negen maand is het eindelijk zo ver. Het eindresultaat mag en kan gepubliceerd worden. Het schrijven van het thesisonderzoek ging gepaard met een leerproces, zowel op persoonlijk als professioneel vlak. Ik ben ervan overtuigd dat dit eindwerk nooit hetzelfde was geweest, mocht ik de steun van enkele mensen niet gehad hebben. Daarom wil ik graag enkele personen bedanken die mij geholpen doorheen deze periode.

Eerst en vooral wil ik mijn promotor, Prof. Dr. Guy Redig heel erg bedanken. Steeds kon ik rekenen op snelle en duidelijke feedback. Dankzij de goede raad en begeleiding wist ik welke richting ik uit moest en bleef ik steeds gemotiveerd verder te werken aan het thesisonderzoek.

Daarnaast wil ik graag enkele medewerkers van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw bedanken. Hierbij richt ik me eerst tot Wim Van Leeuwen, die altijd klaar stond om mijn vragen te beantwoorden. Bedankt voor de hulp tijdens mijn zoektocht naar respondenten en de goede communicatie. Ook Marjan Beullens en Sylvia Vandaele wil ik graag bedanken voor hun tijd die ze vrijgemaakt hebben om deel te nemen aan het eindgesprek.

Een dikke dankjewel gaat uit naar de respondenten van het onderzoek, zowel aan de speelpleinverantwoordelijken als aan de animatoren die hebben deelgenomen. Zonder jullie kon dit thesisonderzoek namelijk niet gerealiseerd worden. Verder wil ik graag mijn familie en dichte vrienden bedanken. Dit om mij steeds te blijven motiveren en me bij te staan in de afwerking en afronding van mijn masterproef.

Kortom, aan alle betrokken personen, een dikke merci!

Elien Franck

Mei, 2018

INHOUD

Dankwoord	ii
Lijst met afkortingen.....	vi
Lijst met tabellen en figuren	vii
Inleiding.....	1
1. Probleemstelling.....	1
2. Literatuurstudie.....	4
2.1 Kinderen en spelen.....	4
2.2 Maatschappelijke veranderingen doorheen de tijd.....	5
2.3 Visie van volwassenen op het spel van kinderen.....	7
2.4 De Invloed van veiligheid	8
2.5 Kinderen en avontuurlijk/risicovol spelen.....	9
2.6 Waarom avontuurlijk/risicovol spelen.....	10
2.7 Elementen die het spel van kinderen beïnvloeden.....	11
2.8 Wat is een vakantiespeelplein	12
2.9 De begeleiding binnen het vakantiespeelplein	13
2.10 De taak van de begeleiding op het vakantiespeelplein.....	14
2.11 Speelomgeving in functie van veiligheid/avontuurlijkheid	15
3. Conclusie	18
4. Onderzoeksvragen.....	20
Data en methode.....	22
1. Dataverzamelmethode	22
2. Algemeen onderzoekopzet	22
3. Respondenten	23
4. Materiaal	23
5. Analyseprocedure.....	24
Resultaten	25
1. Visie op veilig en avontuurlijk spelen	25
1.1 visie op veilig en avontuurlijk spelen.....	25

1.2 Aspecten die veiligheid beïnvloeden	26
1.3 Avontuurlijk spelen	26
1.4 De kans op avontuurlijk spelen	27
2. Het beschrijven van een vakantiespeelplein	28
2.1 Aspecten van een vakantiespeelplein	28
2.2 Speelvisie binnen een vakantiespeelplein	28
2.3 Beeld van ouders over het vakantiespeelplein	29
3. De speelomgeving in functie van veiligheid en avontuurlijkheid	30
3.1 Een veilige speelomgeving	30
3.2 Een avontuurlijke speelomgeving	30
4. Houding van de animatoren tegenover het speelgedrag van de kinderen	31
4.1 Ondervindingen van de animatoren	31
4.2 Ondervindingen van de speelpleinverantwoordelijken	32
5. Het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag	34
5.1 Rol van de animator	34
5.2 Creëren van vorming 'Avontuurlijk speelgedrag stimuleren'	34
5.3 Beperkingen rond het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag	36
Discussie en conclusie	37
1. Bespreking	37
1.1 De begrippen 'veilig spelen' en 'avontuurlijk spelen'	37
1.2 Stimuleren van avontuurlijk speelgedrag	38
1.3 Avontuurlijk aanbod realiseren zoals omschreven in visies rond 'spelen op een vakantiespeelplein'	41
1.4 Consequenties voor vakantiespeelpleinen	43
2. Beperkingen eigen onderzoek	44
3. Aanbevelingen verder onderzoek	45
4. Praktische en beleidsaanbevelingen	45
5. Conclusie	48
Referentielijst	50
Bijlagen	54

1. Informed consent (focusgroep)	54
2. Informed consent (interview)	55
3. Topiclijst focusgroep	56
4. Interviewschema	59

LIJST MET AFKORTINGEN

VDS vzw- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw

VVJ – Vereniging Vlaamse Jeugddiensten

LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN

Lijst met tabellen:

Tabel 1: Aantal deelnemers per focusgroep	23
---	----

Lijst met figuren:

Figuur 1: Conceptueel model	21
-----------------------------------	----

INLEIDING

1. PROBLEEMSTELLING

Het onderwerp van deze masterproef ontstond in samenspraak met de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw. Volgens deze organisatie weegt veiligheid te veel door op de kansen tot speelsheid van kinderen binnen vakantiespeelpleinen. Kinderen voelen zich vaak geremd tijdens het spelen, waardoor zij niet de optimale kans krijgen om op een eigen, avontuurlijke manier te experimenteren tijdens hun spel. De laatste jaren ontstond hierbij een groeiend debat tussen twee standpunten. Enerzijds zouden kinderen op een risicoloze manier moeten spelen binnen situaties waar geen gevaren aanwezig zijn. Anderzijds zouden kinderen de kans moeten krijgen om te spelen in een omgeving die fysiek en emotioneel stimulerende uitdagingen aanbiedt. Momenteel ligt de focus binnen dit debat op het recht dat kinderen zouden hebben om op een risicovolle manier te spelen (Hansen Sandseter, 2007). Aansluitend bij dit debat ontstond de bijkomende bezorgdheid over de manier waarop veiligheid wordt aangepakt binnen de speelvoorzieningen van kinderen. Bij veel van deze voorzieningen wordt de focus namelijk te veel gelegd op het minimaliseren van gevaren of letsels bij kinderen. Met als gevolg dat kinderen geremd worden in hun speelmogelijkheden, waardoor hun speelplezier afneemt (Play England (Project), & Nation Children's Bureau, 2008).

Men kan vooronderstellen dat de toegenomen aandacht voor veiligheid bij kinderen een enorme impact heeft op de manier waarop kinderen hun spel beleven. Dit brengt veel onduidelijkheden met zich mee. Door de vele inspanningen om kinderen veilig te laten spelen, verminderen hun opties tot avontuurlijk spelen. Hieruit ontstaan vele discussies waarin de ontwikkelingsbehoeften van kinderen i.v.m. avontuurlijk en risicovol spelen aangekaart worden (Brussoni e.a., 2015).

Zoals eerder vermeld, wordt deze probleemstelling toegespitst op kinderen die deelnemen aan het aanbod van een vakantiespeelplein. Vakantiespeelpleinen werken met verschillende leeftijdsgroepen. Dit onderzoek zal zich focussen op de leeftijdsgroepen binnen de leeftijdsgrenzen van de lagere school, namelijk de zes tot twaalf jarigen. De keuze van deze focus berust zich op de vooronderstelling dat de begeleiding van kleutergroepen binnen vakantiespeelpleinen verschilt met de begeleiding van lagere schoolgroepen. Daarnaast beweert Gill (2007) dat binnen de cruciale jaren tussen de leeftijd van vijf en elf veel belangrijke veranderingen plaatsvinden op vlak van sociale en persoonlijke ontwikkeling. Binnen deze jaren ervaren kinderen namelijk voor het eerst een mate van zelfstandigheid. Vanaf deze fase beginnen kinderen na te denken over vrijheid, bescherming en verantwoordelijkheid.

Spelen wordt gezien als een vorm van emotionele inspanning, die de structuur van de hersenen mee creëert. De eigenschappen van spelen zorgen voor een constante verbinding met de fysieke en sociale omgeving. Dit proces draagt bij tot het ontwerpen van adaptieve systemen die kinderen nodig hebben om elasticiteit en een goed welzijn te ontwikkelen (Lester, Russell, Play England, & National Children's Bureau, 2008). Alle kinderen willen en moeten risico's durven nemen tijdens

hun spel. Dit om hun eigen limieten te leren kennen, nieuwe ervaringen te leren opdoen en competenties te kunnen ontwikkelen vanaf een jonge leeftijd.

Risico's nemen en avontuurlijkheid zijn hierbij een essentieel aspect van het spelen. Om deze reden is het belangrijk dat er binnen het spel van kinderen een evenwicht gevonden wordt tussen de noodzaak om positieve risico's aan te bieden en de noodzaak om kinderen relatief veilig te houden voor schade en ongelukken (Staempfli, 2009).

Doorheen de jaren werd uitgebreid onderzoek gedaan over de aard en doelen van spel, de rol van het spel, de positieve invloeden van spel, ... (Basilio et al., 2012). Onderzoeken bevestigen dat veiligheid veel invloed kan hebben op het spel van kinderen (Staempfli, 2009), waarbij geïmpliceerd wordt voor het feit dat kinderen toch avontuurlijk moeten kunnen spelen (Brussoni e.a., 2015). Deze masterproef sluit hierbij aan door antwoorden te zoeken op de manier waarop dit avontuurlijk spel effectief aangemoedigd en geïntegreerd kan worden binnen de werking van vakantiespeelpleinen, met oog op het verbeteren van de speelkansen van kinderen.

Het oorspronkelijke doel van dit onderzoek was: het vinden van een optimaal evenwicht tussen avontuur en veiligheid binnen de speel – en leefwereld van kinderen. Dit optimale evenwicht wordt bereikt als er een manier wordt gevonden waarop kinderen binnen hun spel beschermd worden tegen gevaarlijke situaties, maar wel voorzien zijn in stimulerende, avontuurlijke speelmogelijkheden. Het onderzoek zou hierbij beroep doen op de begeleiders, aangezien zij een belangrijke rol hebben binnen het debat rond avontuurlijk en veilig spelen. Het is de verantwoordelijkheid van animatoren om kinderen hun dag op het vakantiespeelplein op een veilige manier te laten doorbrengen. Hierbij wordt vastgesteld dat het als animator niet vanzelfsprekend is om een goede balans te verkrijgen tussen het bewaken van de veiligheid en het aanbieden van speelkansen. Speelkansen kunnen hierdoor verloren gaan (Berten, Dekeyser, Meire, Piessens, Schaubroeck & Van Breda, 2015). Aangezien de belangrijke rol van animatoren binnen dit onderwerp, werd er gepeild naar hun ervaringen en meningen rond avontuurlijkheid en veilig spelen.

Naarmate het onderzoek vorderde, kwam een bijkomende invalshoek tevoorschijn. Binnen de dataverzameling werd de focus gelegd op de rol van de omgeving in functie van het avontuurlijk spel. Volgens de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw kenmerkt een vakantiespeelplein zich door het aanbieden van speelkansen via impulsen van de begeleiding, maar ook via impulsen uit de buitenruimte. Dit maakt dat ruimte en omgeving ook een grote rol spelen bij het stimuleren van avontuurlijk spel (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk 2015a). Vanuit deze invalshoek kwam de vraag naar voor in hoeverre vakantiespeelpleinen de mogelijkheden hebben om avontuurlijk spel te realiseren zoals dit in vele ideaalbeelden wordt voorgesteld. Om die reden werd de focus binnen het onderzoek gedeeltelijk gelegd op de houding van de begeleiding, maar ook op de mogelijkheden die vakantiespeelpleinen al dan niet hebben, om avontuurlijk speelgedrag te stimuleren.

De agogische relevantie is terug te vinden in het feit dat men via dit onderzoek een setting tracht te creëren binnen vakantiespeelpleinen, waarin kinderen de kans krijgen om te groeien en talenten te ontwikkelen. Spelen is een essentieel onderdeel van deze ontwikkeling. Via spel leren kinderen vaardigheden aan, ontvangen ze prikkels en stimuli die hen aanzetten om dingen te ontdekken en hun grenzen te verleggen, ...

Dit onderzoek ijvert voor een speelpleinwereld waarin voldoende aandacht wordt besteed aan het stimuleren van avontuurlijk spel, waarbij kinderen positieve ervaringen opdoen, interactief zijn, plezier beleven en waarbij het leervermogen continu wordt geprikkeld.

2. LITERATUURSTUDIE

2.1 KINDEREN EN SPELEN

Kinderen moeten zowel van hun jeugd kunnen genieten als opgroeien om klaar te zijn voor het leven als volwassene. In staat zijn om te kunnen spelen wordt hierbij gezien als een centraal iets binnen het welzijn van kinderen (Play England, 2016).

Spelen wordt beschreven als hetgeen kinderen en jonge mensen doen wanneer ze hun eigen ideeën en interesses volgen. Ze doen dit op hun eigen manier en voor hun eigen redenen. Spelen wordt gezien als een generieke term die wordt toegepast op een breed scala aan activiteiten en gedragingen die voldoening bieden aan kinderen. Deze gedragingen zijn vrij gekozen zijn door hen. Het gaat om handelingen die kinderen doen wanneer hun niet door volwassenen wordt voorgezegd wat ze moeten doen (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009). De National Playing Fields Association (2000) bekijkt spelen als een vrij gekozen, persoonlijk gestuurd, intrinsiek gemotiveerd gedrag waarbij het kind actief betrokken is. Spelende kinderen zullen sociale, materiële en imaginaire werelden verkennen en hun relatie tot deze werelden leren kennen. Door te spelen leren kinderen zich te ontwikkelen als individuen en leden binnen de samenleving.

Spelen wordt door VDS vzw (z.j.) dan weer gezien als een deel van de vrije tijd waarin plezier beleefd wordt. Een van de belangrijke aspecten van dit plezier ligt in het zelf kunnen beheren van die tijd. Bij spelen moet er sprake zijn van een zekere mate van vrije tijd waarin het kind ruimte heeft om zelf te kunnen beslissen. Daarnaast gebruikt VDS vzw (z.j.) ook de term intens spelen. Deze vorm van spelen ontstaat pas wanneer de betrokkenheid van het kind toeneemt. Verder kan er nog een onderscheid gemaakt worden tussen 'Game' en 'Play'. Bij het begrip 'Game' gaat het over een spel, afgebakend in tijd en plaats, met een vooraf bepaald doel en einde, aanwezigheid van voorgeschreven regels, met bepaald materiaal, ... Het begrip 'Play' refereert naar het spelen waarbij het doel onduidelijk is, er zelfgemaakte regels en afspraken aanwezig zijn en er veel fantasie en inleving aan te pas komt (VDS vzw, z.j.). Ongeacht de manier waarop 'spelen' gedefinieerd wordt, kan het in alle culturen gezien worden als een dominante activiteit binnen het dagelijkse leven van kinderen (Brussoni, Olsen, Pike, & Sleet, 2012).

Spelen bevat een mate van natuurlijke onzekerheid, nieuwsgierigheid en flexibiliteit waarbij de focus ligt op het proces van het spel en niet op het resultaat ervan. Spelen op zich bezit een element van risico. Dit element hangt samen met het onvoorspelbare en ongestructureerde gedrag dat voorkomt bij het spelen (Little, Sandseter, & Wyver, 2012). Het zorgt er ook voor dat kinderen zich leren aanpassen aan de ingewikkelde omgevingen waarin ze vertoeven, om psychologisch en fysisch te kunnen aarden in het hier en nu. Als we spelen op deze manier bekijken kan gezegd worden dat spelen een vorm van overleven is (Lester & Maudsley, 2006).

Alle gezonde mensen spelen van nature. Het is belangrijk dat volwassenen het spelen aanmoedigen en begeleiden. De allereerste vormen van spelen die voorkomen bij mensen, bestaan eruit om vaardigheden te ontwikkelen die kinderen als volwassenen nodig zullen hebben.

Deze vaardigheden zijn onder andere de taal, beweegkracht en onderhandelingsvaardigheden. Kinderen die niet veel spelen, blijken hersenen te ontwikkelen die twintig tot dertig % kleiner zijn dan de hersenen van leeftijdsgenoten die wel veel spelen (Frost, 2006).

De omschrijving van het begrip 'spelen' is belangrijk omdat deze een kader biedt om een dag op het speelflein alsook de positie en het gedrag van kinderen daarin beter te begrijpen. Als een speelfleindag louter uit een strikt afgebakend programma bestaat waar weinig flexibel mee omgegaan wordt, dan strookt dit niet met de eigenheid van het kinderspel. Meedoen omdat het moet, betekent voor veel kinderen niet hetzelfde als spelen. Onderhandelen over regels, greep willen krijgen op speelkameraden, mee beslissen over spelinhoud en afspraken, ... maken deel uit van een normale speelfleindag. Een visie op spelen die voldoende breed is, kan de werking ten goede komen (Berten et al., 2015).

Spelen op het vakantiespeelflein houdt in dat je als kind speelt, samen met andere kinderen, samen met begeleiders. Tijdens dit spelen ontstaan regels die ervoor zorgen dat iedereen mee kan. Spelen op het vakantiespeelflein is een dynamisch gegeven dat elk moment van karakter kan veranderen. Door extra regels te verzinnen of uitdagingen toe te voegen kunnen nieuwe spelen ontstaan (VDS vzw, z.j.).

2.2 MAATSCHAPPELIJKE VERANDERINGEN DOORHEEN DE TIJD

Enkele eeuwen geleden bestonden al enkele filosofen die hun eigen kijk op de opvoeding van het kind naar voor brachten, met bijhorende kritiek op het kindbeeld dat toen heerste in de maatschappij. Volgens de bekende filosoof Jean Jacques Rousseau is iedereen vanaf zijn geboorte, van nature, een goed persoon. Dit verandert vanaf het moment dat men als kind in de maatschappij terecht komt. Kinderen werden gezien als kleine volwassenen waarbij men geen rekening hield met het feit dat zij zich nog moeten ontwikkelen. Dit maakt dat kinderen in die tijd binnen de maatschappij moesten meedraaien zoals dit van hen verwacht werd. Hierbij kwam de kritiek naar voor dat kinderen de kans moeten hebben al doende te leren. Dit door tijdens hun ontwikkeling zelf te ontdekken (Rousseau, Noël, & Brassinga, 1989). Ook Philippe Ariès heeft het in zijn visie over de ontdekking van het 'kind zijn', waarbij ook hij benadrukt dat kinderen gezien werden als minivolwassenen. Het onderscheid tussen kind en volwassene werd hierbij onvoldoende beklemtoond. Bijhorende kritiek bij deze vaststelling was dat kinderen herkend moeten worden. Het 'kind zijn' is een gouden periode waarbij kinderen nog niet besmet zijn door de cultuur binnen de maatschappij (Ariès, 1987).

Naast deze veranderingen in het kindbeeld binnen de samenleving blijken kinderen deze tijd niet meer over dezelfde vrijheid en ruimte te beschikken als de vrijheid en ruimte die hun grootouders hadden. De angst voor hun veiligheid heeft invloed op hun kansen om te spelen. De groei van het aantal kinderen in kinderopvangcentra limiteert de vrije, bemande speelvoorzieningen die aanwezig zijn in de ruimtes. Kinderen worden momenteel veel meer in het oog gehouden dan ooit tevoren. Dit komt door de angst dat kinderen zichzelf zouden pijn doen tijdens het spelen.

Als gevolg hiervan hebben veel speelvoorzieningen hun elementen van risico's en uitdagingen verloren. Kinderen hebben hierdoor vaak de neiging om mogelijkheden tot risicovol spelen op te zoeken in gevaarlijkere omgevingen. Deze veranderingen in de maatschappij hebben globaal gezien schadelijke gevolgen voor kinderen (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009). Ook Gill (2007) spreekt over veranderingen die plaats hebben gevonden op vlak van de kindertijd. Deze veranderingen worden toegeschreven aan de maatschappelijke, culturele en economische wijzigingen in de samenleving. De toename van het wegverkeer, de onafhankelijke levensstijl, langere arbeidsuren, daling in de kwaliteit van openbare ruimtes, groei van recreatieve activiteiten, ... Al deze wijzigingen zijn mede verantwoordelijk voor de houding tegenover veiligheid. Men spreekt hierbij over de 'cultuur van angst'. Een angst die zich uit in een overdreven bezorgdheid voor de veiligheid van kinderen. Kinderen leven momenteel nochtans in een veel veiligere omgeving dan ooit tevoren.

Onderzoeken en ervaringen wijzen uit dat een samenhang van onderlinge factoren heeft bijgedragen tot de afname van het spontane buitenspel van kinderen. Enkele van deze factoren zijn o.a. de toename van technologisch speelgoed, ouderlijke angsten voor toename van criminele activiteiten van hun kinderen, een gebrek aan kennis rond de waarde van buitenspelen door ouders, beleidsmakers, scholen, ... en ook de hoge inzet op de veiligheidsstandaarden en dreiging van mogelijke rechtszaken (Frost, 2006).

Ten slotte spreken ook Lester e.a. r.(2008) over de verschillen tussen vroeger en nu. Opnieuw wordt de vergelijking met ouders en grootouders gemaakt. De kindertijd in de huidige maatschappij wordt veel meer beschreven. Er zijn aanwijzingen dat ouders meer beperkend zijn als het op het zelfstandig buitenspelen van kinderen aan komt. Er is nood aan verandering van het geloof in bescherming naar een geloof in elasticiteit. Hoewel volwassenen vaak zelf positieve herinneringen hebben aan het buitenspelen en de waarde ervan erkennen, zorgt de combinatie van sociale angst en ouderlijke verantwoordelijkheid voor een ouderparadox. Deze algemene culturele veranderingen hangen samen met de veranderde begripsomschrijving van de termen 'risico' en 'onzekerheid'. Aan het eind van de twintigste eeuw is het subtiel onderscheid tussen 'risico' en 'onzekerheid' en 'goede risico's' en 'slechte risico's' verloren gegaan. Door de vervaging van deze termen werd de term risico steeds meer gelinkt aan gevaar. Risico's zijn sociaal en cultureel gestructureerd. Wanneer de wetenschap geen antwoord kan bieden, zijn mensen geneigd om antwoorden te zoeken uit vooraf opgestelde overtuigingen en vooroordelen. Deze overtuigingen die leven binnen de mens hebben grote gevolgen. De moderne maatschappij lijkt veel risicovoller te zijn dan vroeger. Men gelooft dat men tegenwoordig in een risicovolle maatschappij leeft, waardoor ouderlijke zorgen overheerst worden door risico's. Deze zorgen zijn hoge, invloedrijke factors binnen de mogelijkheden van kinderen om onafhankelijk te kunnen spelen (Lester & Maudsley, 2006). De definities die bestaan rond 'risico's' hebben verder een heel beperkte betekenis waardoor zij negatieve connotaties met zich meebrengen. Het nemen van risico's wordt vaak gedefinieerd als de betrokkenheid bij gedrag dat geassocieerd wordt met een zekere waarschijnlijkheid van negatieve uitkomsten. Dit terwijl het nemen van risico's een eindeloze verzameling van gedragingen en activiteiten bevat die zowel positieve als negatieve uitkomsten kunnen hebben (Little e.a., 2012).

Volgens (Ball e.a., 2008) is er nood aan een culturele verandering. De discussie rond risico's en veiligheid binnen speelvoorzieningen zou voortdurend herbekeken moeten worden. Het evenwicht tussen het vermijden van risico's en het beleven van voordelen tijdens het spelen moeten regelmatig herbekeken worden in samenhang met de sociale veranderende verwachtingen binnen de maatschappij. Verder moeten bestaande attitudes tegenover risico's binnen de samenleving veranderen. Een meer vergevingsgezinde maatschappij is noodzakelijk. Het gaat hierbij om een maatschappij die toegeeft dat de gezondheid en het welzijn van kinderen en jongeren niet gelijk staat met risicopreventie. Men moet inzien dat het niet evident is om een goed evenwicht te vinden tussen het aanbieden van speelkansen en het voorkomen van risico's waarbij met zekerheid kan voorspeld worden dat dit evenwicht zijn vruchten afwerpt.

2.3 VISIE VAN VOLWASSENEN OP HET SPEL VAN KINDEREN

De visie van volwassenen op het spel van kinderen hangt voor een groot deel samen met de maatschappelijke veranderingen die plaatsvinden doorheen de tijd. Net zoals er maatschappelijke veranderingen bestaan, zijn ook de visies rond 'een goede kindertijd' veranderd (Gill, 2007). Wanneer men de visie van volwassenen op kinderen bekijkt, komt vooral de visie van ouders naar voor. De visie die ouders hebben spelen, is vaak gelinkt aan angst of onzekerheid en is ten nadele van het kind. Zo zouden ouderlijke angsten rond externe oorzaken de kinderjaren mee kunnen bepalen, als ook de ervaringen en het leven van kinderen gaan beïnvloeden. Deze visie creëert een verhoogd risicobewustzijn bij ouders dat gevoed wordt door de massamedia. Dit zorgt voor de creatie van een samenleving waarbij kinderen moeten beschermd worden tegen ontmoetingen en risico's (Christensen & Mikkelsen, 2008). In het verleden werd aangenomen dat kinderen over capaciteiten beschikten waarvan we nu denken dat ze deze nog nauwelijks gebruiken. Volwassenen zijn zo gefixeerd op het idee om kinderen een lang en gelukkig leven te geven waardoor hun capaciteiten afgezwakt worden en als onbelangrijks gezien worden. Verder steken ouders vandaag de dag meer tijd in het 'in het oog houden' van hun kinderen, door de angst die ze hebben om hun kinderen ongecontroleerd te laten spelen (Gill, 2007).

Verschillende studies bediscussiëren de waarde die kinderen en volwassenen geven aan 'ruimte'. De aandacht voor veiligheid, orde en zichtbaarheid die volwassenen hierbij aanhalen staat in contrast met de aandacht voor wanorde, afzondering en los materiaal dat aangehaald wordt door kinderen. Hierbij wordt ook de betekenis rond de 'vrije omgeving' besproken. Deze wordt door de onderzoekers zelf gezien als een potentiële plaats waar kinderen kunnen exploreren, als speciale plaats binnen de kinderjaren. Kinderen zelf zien deze 'vrije omgeving' als een kans op ontdekken, verbeelding en avontuur. Volwassenen zien deze omgeving daarentegen eerder als gevaarlijk en als verspilling van plaats (Lester & Maudsley, 2006). Maatschappelijke invloeden op ouders zijn aangehaald als één van de belangrijkste oorzaken die invloed hebben op de speelmogelijkheden bij kinderen. De verhoogde maatschappelijke zorgen binnen de samenleving rond veiligheid hebben de bezorgdheid bij ouders nog doen toenemen. De perceptie van ouders over gevaar en risico's is vaak onevenredig aan de werkelijke gevaren en risico's (Brussoni e.a., 2012).

Ouders, begeleiders en volwassenen in het algemeen kunnen het spel van kinderen ondersteunen door de waarde en het belang van spelen in al zijn vormen te respecteren. Dit door met hen mee te spelen, door mogelijkheden te creëren en kinderen de kans te geven zelfstandig te spelen. Bij volwassenen moet een algemene visie gecreëerd worden die het mogelijk maakt kinderen gewoon te laten spelen (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009).

2.4 DE INVLOED VAN VEILIGHEID

De term 'veilig' of 'veiligheid' is één van de meest voorkomende termen binnen debatten rond kinderen en risico's. De vraag die hierbij het meest gesteld wordt, luidt als volgt: 'Is deze speelomgeving, dit park, ... veilig?'. Hier is geen eenduidig antwoord op terug te vinden aangezien het woord 'veiligheid' veel verschillende betekenissen heeft. Enkele mogelijke betekenissen zijn: 1) het feit dat er geen gevaar of risico in de buurt is, 2) het feit dat de situatie voldoet aan de officiële veiligheidsnormen, 3) het feit dat het niveau van risico zich bevindt onder de norm die ruim geaccepteerd kan worden. Veiligheid lijkt hand in hand te gaan met het woord 'risico'. Situaties waarbij geen risico's in de buurt zijn kunnen in feite nooit gegarandeerd worden. Risico's zijn namelijk overal aanwezig zijn (Ball e.a., 2008). Risicovol spelen kan wel leiden tot blessures, waardoor de positieve emoties die kinderen ervaren, vervangen kunnen worden door angst. Door de kans op risico's, zijn verschillende risicobeheerstrategieën ontstaan in verschillende landen. Deze strategieën zijn er om fysieke kenmerken van speelvoorzieningen te reguleren. Het verkleinen van hoogte vanwaar kinderen kunnen vallen, het verzachten van de oppervlaktes waarop kinderen zouden kunnen vallen en het beperken van scherpe randen aan speeltoestellen zijn hier voorbeelden van (Sandseter & Sando, 2016).

Binnen de samenleving worden normen rond veiligheid bij kinderen voortdurend herzien, waardoor zij steeds gedetailleerder worden. Elke herziening zorgt voor strengere veiligheidsnormen waardoor bestaande speelapparatuur vaak gezien wordt als 'niet conform', met als gevolg dat de apparatuur geweigerd wordt. Dit brengt verschillende gevolgen met zich mee. Men kan deze apparatuur verwijderen of kinderen verbieden niet meer te spelen op de niet conforme apparatuur. Renovatie van de apparatuur is hierbij zelden een optie omwille van de hoge kostprijs van de verbouwingen of door dreigingen van rechtszaken. Het probleem rond de veiligheidsstandaarden heeft twee gezichten. Enerzijds zijn deze standaarden nodig om situaties en omgevingen die effectief schade toebrengen aan het kind aan te pakken. Anderzijds beperken ze de speelmogelijkheden van kinderen door een te strenge focus op veiligheid (Frost, 2006). Om tegemoet te komen aan de opkomende invloed van veiligheid moet de lokale autoriteiten en hun partners ervoor zorgen dat er voldoende, geschikte plaatsen beschikbaar zijn voor kinderen om vrij te kunnen spelen. Deze plaatsen moeten voldoende veilig zijn, waarbij toezicht aanwezig is van getrainde begeleiders waarbij deze begeleiders de waarde van spelen begrijpen (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009).

Veiligheid zal een belangrijk onderdeel binnen het spel van kinderen blijven, maar er moet rekening gehouden worden met het feit dat er overal en altijd potentieel is tot risico's of ongelukken. Redenen waardoor de nadruk tegenwoordig te veel ligt op de veiligheid, worden verklaard door de veranderende sociale waarden binnen de samenleving die eerder aangehaald werden. Invloed van veiligheid weegt tegenwoordig teveel door op het spel van kinderen (Staempfli, 2009). Speelvoorzieningen zijn in de eerste zin gemaakt voor kinderen. Wanneer de speelvoorzieningen niet uitdagend en aantrekkelijk zijn voor hen, zullen deze niet aanslaan, hoe veilig ze ook zijn. Men moet op zoek gaan naar een gulden middenweg die aan deze tegenstrijdige doelen tegemoet komt. Het komt erop neer dat veiligheid in overweging moet genomen worden op alle niveaus van speelvoorzieningen. Maar men moet accepteren dat er altijd risico's verbonden zullen zijn aan spelende kinderen, net zoals er risico's bestaan in het dagelijkse leven (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009).

2.5 KINDEREN EN AVONTUURLIJK/RISICOVOL SPELEN

Avontuurlijk spelen wordt in de literatuur vaak samengebracht met het nemen van risico's en risicovol spelen. Risicovol spelen of het nemen van risico's wordt hierdoor vaak beschouwd als een vorm van avontuurlijk spelen. Dit risicovol spelen bestaat uit zes categorieën, namelijk 1) spelen met hoogtes, 2) spelen met hoge snelheid, 3) spelen met schadelijke materialen, 4) spelen dichtbij/naast gevaarlijke elementen, 5) ruw en tuimelend spel en 6) een vorm van spelen waarbij kinderen kunnen verdwijnen, zich verstoppen (Hansen Sandseter, 2007). In elke menselijke activiteit zijn elementen van risico's aanwezig. Zo bevat elke omgeving gevaren of bronnen voor mogelijke gevaren. In de meeste gevallen kan de aanwezigheid van mogelijke gevaren geaccepteerd worden, omdat het onmogelijk is deze gevaren weg te werken of te vermijden. Soms kan het wegwerken ervan op zich ongewenste gevolgen met zich meebrengen. Binnen een speelomgeving, zijn diegenen die verantwoordelijk zijn voor deze omgevingen wettelijk verplicht om de mogelijke gevaren te bespreken en te identificeren. Zij moeten er voor zorgen dat gevaren of risico's gecontroleerd kunnen worden in de mate van het mogelijke (Play England (Project), & Nation Children's Bureau, 2008).

Zoals eerder vermeld is het gebruik van de term 'risico' in de loop van de tijd sterk veranderd. De term is verschoven van een redelijk neutrale betekenis naar een synoniem voor 'gevaar'. De term 'risico' moet binnen spel gezien worden als riskant spel waarbij kinderen een uitdaging aangaan, evalueren en zelf de leiding nemen (Brussoni e.a., 2015). De term avontuurlijkheid wordt door VDS vzw omschreven als het weggaan uit de vertrouwde wereld waarbij opzoek wordt gegaan naar iets nieuws. Het gaat om het zoeken naar uitdagingen. Avontuurlijkheid roept vaak het beeld op van extreme activiteiten, maar kan zich ook beperken tot iets kleins, zoals het ontdekken van nieuwe dingen en eigen grenzen verleggen (Weckhuyse, 2016).

Alle kinderen moeten en willen risico's kunnen nemen om grenzen te verkennen en nieuwe ervaringen op te doen. Het nemen van risico's is gewoonweg een essentieel aspect van het spel. Het is daarom belangrijk binnen het spel van kinderen een balans te vinden tussen het aanbieden van positieve risico's en het relatief veilig houden van kinderen (Staempfli, 2009). Onderzoek wijst uit dat kinderen van alle leeftijden nood hebben aan meer vrijheid, meer dingen om te doen, ...

Het feit dat kinderen willen ontsnappen aan een te beperkte vrijheid, kan bijdragen tot keuzes van jongeren om zich meer bezig te houden met schadelijke, marginale, anti – sociale activiteiten. Kinderen vertonen namelijk een verlangen naar avontuur en opwindend (Gill, 2007).

Aangezien kinderen veel tijd spenderen in georganiseerde speelvoorzieningen ontstond het groeiend besef dat speelvoorzieningen tegemoet moeten komen aan de nood van kinderen om te spelen met natuurlijke elementen (Lester & Maudsley, 2006). Binnen het vakantiespeelplein moet meer aandacht gevestigd worden op het uitwerken van een gezamenlijke speelvisie. Deze kan namelijk de speelkansen van kinderen verhogen. Het is belangrijk zich bij het opstellen van de speelvisie volgende vragen te stellen: 1) Wat is spelen voor kinderen en hoe gaan wij daar op in? 2) Waarom hebben wij het speelsysteem dat we nu hebben? 3) Hoe flexibel gaan we om met de inbreng van kinderen? 4) Hoe ondersteunen we het spontane spel van kinderen? 5) Wanneer bestraffen we het spontane spel van kinderen, wanneer dit eigenlijk niet hoeft? (Berten e.a., 2015)

2.6 WAAROM AVONTUURLIJK/RISICOVOL SPELEN

Uit vorige paragraaf blijkt dat kinderen wel degelijk nood hebben aan een avontuurlijke/risicovolle manier van spelen. Dit houdt in dat kinderen ook daadwerkelijk de kans moeten krijgen om risico's te ervaren tijdens hun spel. Eerst en vooral omdat het kinderen in staat stelt te leren omgaan met risico's en veiligheid. te leren begrijpen. Ten tweede bevredigd het de aangeboren verlangens van kinderen om risico's te nemen. Wanneer kinderen binnen een gecontroleerde omgeving risico's kunnen nemen, zullen zij hierdoor minder geneigd zijn om grote risico's te nemen. Ten derde, zal het ook voordelen voor hun ontwikkeling en leerproces met zich meebrengen wanneer kinderen op een uitdagend en explorerend kunnen spelen (Little e.a., 2012). Risico's nemen is een essentieel kenmerk van het spel en de omgevingen waarin kinderen hun tijd spenderen. Kinderen hebben een groot gamma aan fysieke competenties en capaciteiten, inclusief de groeiende capaciteit om risico's te leren inschatten en beheren. Deze capaciteit om risico's te leren inschatten wordt vaak door volwassenen onderschat. Wel is het zo dat kinderen minder ervaring hebben dan volwassenen in verband met het inschatten van risico's. Net daarom is het zo belangrijk dat kinderen de kans krijgen om in gecontroleerde speelvoorzieningen te leren omgaan met risico's (Play England (Project), & Nation Children's Bureau, 2008).

De positieve effecten op de gezondheid van kinderen die kans hebben op risicovol buitenspel blijken groter te zijn dan de effecten bij kinderen die deze kans niet hebben. Het gaat hierbij om positieve effecten verbonden aan de gezondheid en het gedrag bij kinderen van 3 – 12 jaar. Specifieke spelvormen waarbij kinderen verdwijnen en verdwalen werden positief geassocieerd met fysieke activiteiten en sociale gezondheid (Brussoni e.a., 2015). Pijnlijke gevolgen van spelen, zoals het oplopen van blauwe plekken en schrammen moeten gezien worden als een manier van 'ervaringen leren'. Dit houdt in dat sommige verwondingen en de daarbij horende risico's geaccepteerd moeten worden. Zij bieden kansen om overlevingsvaardigheden aan te leren (Ball e.a., 2008).

Risicovolle situaties bieden potentiële voordelen voor intense opwinding gedurende het spel. Kinderen ervaren een gevoel van vreugde, plezier en vrolijkheid waarbij ze zich kunnen ontwikkelen door middel van intrinsieke, gemotiveerde activiteiten (Sandseter & Sando, 2016). Leren omgaan met risico's vormt een essentieel aspect van het opgroeien. Spelen is een van de belangrijkste manieren waarin ze deze belangrijke vaardigheden kunnen ontwikkelen. Met een fiets rijden, klimmen in een boom, een vriendje duwen tijdens het schommelen, ... Het zijn allemaal voorbeelden van risicovolle activiteiten. Volwassenen mogen niet altijd proberen deze mogelijke risico's te vermijden (Great Britain, Department for Children, Great Britain, & Department for Culture, 2008).

Avontuurlijk en risicovol spelen brengt ook voordelen met zich mee die pas zichtbaar zijn na langere tijd: 1) De onafhankelijkheid en het zelfrespect van het kind wordt bevorderd 2) dat kinderen ontwikkelen respect voor anderen en creëren zo kansen tot sociale interactie 3) daarnaast wordt hun groei en ontwikkeling ondersteund waarbij het leervermogen en de creativiteit van het kind bevorderd wordt (National Playing Fields Association, 2000).

De setting van een avontuurlijke speelomgeving blijkt dus een schat aan speelmogelijkheden en ontwikkelingsvoordelen aan te bieden aan kinderen van alle leeftijden. Deze omgeving fungeert als plek waar kinderen vrij kunnen spelen door eigen keuzes te maken. Kinderen mogen hierbij niet beperkt worden door georganiseerde vormen van spel. Ze beleven net een heel leuke tijd aan het bouwen van eigen structuren waarbij ze eigen spelvormen creëren samen met de begeleiders (Staempfli, 2009). Avontuurlijke speelomgevingen kunnen een mogelijke oplossing bieden voor kinderen om binnen een veilige setting toch de kans te krijgen om risico's te nemen. Deze speelomgeving bestaat uit bemande ruimtes waar kinderen toch nog de vrijheid krijgen om hun eigen doelen na te streven (Brussoni e.a., 2012).

2.7 ELEMENTEN DIE HET SPEL VAN KINDEREN BEÏNVLOEDEN

De drang om risicovol te spelen en risico's te nemen tijdens het spel, verschilt individueel al naar gelang hoe men een risicosituatie waarneemt. De manier waarop deze situaties waargenomen worden hangt af van het temperament van het kind en het al dan niet hebben van een sensatiezoekende en risicovolle persoonlijkheid. Naast het temperament zou ook het geslacht een bepalende factor zijn op het avontuurlijke speelgedrag van het kind. Jongens zouden namelijk meer geneigd zijn om risico's te nemen dan meisjes (Hansen Sandseter, 2007). Onderzoeken rond verwondingen bij kinderen wijzen uit dat jongens meer in aanraking komen met ongelukjes. Deze genderverschillen zijn vaak te verklaren door het feit dat jongens meer risico's ervaren omdat ze van nature meer deelnemen aan fysieke activiteiten, waarbij zij ook meer op zoek gaan naar risico's (Christensen & Mikkelsen, 2008).

Naast elementen die rechtstreeks verbonden zijn met kinderen, zijn er ook andere elementen die invloed kunnen hebben op de activiteiten binnen het vakantiespeelplein. Activiteiten moeten voldoende afgestemd zijn op de groep en er moet aandacht zijn voor het feit dat kinderen de juiste materialen aangeboden krijgen op de juiste leeftijd. Vooral oudere kinderen benadrukken dat ze nood hebben aan materiaal dat aansluit bij hun leeftijd (Berten e.a., 2015).

2.8 WAT IS EEN VAKANTIESPEELPLEIN

Vakantiespeelpleinen behoren tot de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren in Vlaanderen. Volgens VDS vzw kan vrijetijd algemeen omschreven worden als de tijd die kinderen buiten de school doorbrengen. Kinderen ervaren deze vrijetijd als tijd die ze zinvol kunnen besteden of waarin ze kunnen doen wat ze willen. Binnen vrijetijd gaan ze op zoek naar het beleven van plezier (Fort, Breugelmans, Daenen, & Bailleul, 2012). Vrijetijdsbestedingen van kinderen en jongeren behoren tot het jeugdwerk. In termen van vrijetijd kan jeugdwerk gesitueerd worden binnen de resterende tijd die overblijft na verplichte en persoonlijke tijd. Het jeugdwerk wordt gezien als een “derde” opvoedings- of pedagogisch milieu waarin het leren op een informele manier gebeurt. Jeugdwerk lijkt typisch Vlaams te zijn, aangezien het tot hiertoe onmogelijk lijkt om jeugdwerk te omschrijven als een internationaal fenomeen. Er is namelijk nauwelijks eensgezindheid het jeugdwerk binnen Europa (COUNCIL OF EUROPE, 2017). Verder kenmerkt het jeugdwerk zich door het feit dat het voor en door jeugd georganiseerd wordt (Van Gils, 1993). De minimumleeftijd om als jongere een animator te worden ligt op vijftien jaar, een maximumleeftijd voor de rol van animator werd tot op de dag van vandaag niet specifiek bepaald en is dus redelijk vaag (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015b).

Het jeugdwerk wordt door de Vlaamse overheid als volgt gedefinieerd:

“Sociaal-cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door de jeugd van drie tot en met dertig jaar, in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de jeugd die daaraan deelneemt op vrijwillige basis.” (Vlaamse overheid, 2012)

Aan dit jeugdwerk wordt een brede waaier van functies toegekend. De functies situeren zich op kind, - ouder, - en samenlevingsniveau. Het jeugdwerk staat mee in voor de ontplooiingskansen van kinderen, de ontwikkelingskansen op sociaal vlak, heeft een sociale, preventieve (beschermende) en opvangende functie. De kwaliteitsaspecten die beoordeeld worden bij het kijken naar ‘goed’ jeugdwerk zijn: begeleiding, infrastructuur, groepssamenstelling, organisatievorm, activiteiten, toegankelijkheid en samenwerking (Moreel & Van Leeuwen, 2015).

Het vakantiespeelplein behoort volgens Gill (2007) tot de organisaties die buiten de schoolcontext gestructureerde buitenactiviteiten voorzien voor kinderen. Vakantiespeelpleinen richten zich in vergelijking met andere jeugdwerkvormen vooral op een jonger doelpubliek. Toch is er een grote spreiding van leeftijd aanwezig. De leeftijdsgroepen lopen van kleuter tot jonge tiener. De meeste vakantiespeelpleinen bereiken vooral kinderen van drie tot twaalf jaar. De focus wordt in de eerste plaats gelegd op het spelen. Vakantiespeelpleinen onderscheiden zich van andere jeugdvormen via deze kenmerken: 1) kinderen zijn de doelgroep, 2) speelpleinwerk speelt zich af op een specifieke locatie, 3) speelpleinwerk zet jongeren in als begeleiding, 4) speelpleinwerk gaat door in de vakantieperiodes, 5) speelpleinwerkingen doen inspanningen om laagdrempelig te zijn 6) speelpleinwerk staat in voor het aanbieden van speelkansen aan kinderen (Berten e.a., 2015).

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw (2016) geeft in zijn tijdschrift een eigen definitie rond speelpleinwerk mee. Deze definitie bestaat uit vijf hoofdpunten: 1) Spelen is het hoofddoel, 2) Jongeren voeren het speelaanbod uit en worden betrokken bij de werking, 3) Deelnemers kiezen zelf hoe vaak ze deelnemen, 4) Speelpleinwerk is actief in de vakanties zonder overnachting en 5) Kinderen zijn de doelgroep (zowel kleuters, lagere schoolkinderen als tieners). Deze basis hanteert de VDS vzw om te bepalen of een werking ook effectief een speelpleinwerking is. Ook Redig & Van Mol (2014) hebben een eigen definitie uitgewerkt rond de term 'speelpleinwerk':

"Speelpleinwerk is een in Vlaanderen weids verspreide en gevarieerde vorm van eerstelijns plaatselijk jeugdwerk, met een op spelen en spel gericht, ambulant en zo laagdrempelig mogelijk aanbod voor de leeftijdsgroep van 3 tot 16 jaar, georganiseerd op weekdays van de schoolvakantieperiode(s), op daartoe, al dan niet, speciaal ingerichte accommodatie en begeleid door overwegend jonge vrijwillige animatoren."

Vakantiespeelpleinen worden vaak, onterecht, gezien als opvang. Veel ouders zijn genoodzaakt om opvang te zoeken tijdens de vakanties, waarbij het vakantiespeelplein goede oplossing lijkt te zijn. Ouders verkiezen vakantiespeelpleinen niet altijd om het feit dat deze zich inzetten voor de speelkansen van kinderen. Vakantiespeelpleinen worden vaak uitgekozen aangezien zij de enige mogelijke oplossing vormen voor het vinden van opvang (Mortelmans, Ceulemans, Degeeter, & Hermans, 2001).

VDS vzw is een sterke voorstander van het open speelaanbod binnen vakantiespeelpleinen. Aangezien elk kind anders is, moeten vakantiespeelpleinen gezien worden als een plek waar zoveel mogelijk speelkansen gecreëerd worden voor alle kinderen. Hoe meer speelkansen aanwezig zijn, hoe groter de kans dat elk kind zich thuis voelt en op een intense manier zal spelen. Binnen dit open speelaanbod bieden animatoren gevarieerde activiteiten aan waaruit kinderen kunnen kiezen en afwisselen. Binnen deze activiteiten wordt ingegaan op de spontaniteit van kinderen. Zo kunnen zij op hun eigen manier hun speelmenu 'à la carte' samenstellen (VDS vzw, z.j.).

2.9 DE BEGELEIDING BINNEN HET VAKANTIESPEELPLEIN

In Vlaanderen wordt de begeleiding binnen het vakantiespeelplein benoemd als animatoren. Het begrip 'animator' is afgeleid van de Franse term 'monitor'. De taak van de monitor bestond eruit kinderen in het oog te houden. Deze term werd vroeger veel gebruikt, maar is binnen de huidige maatschappij niet meer accuraat (Redig, 2018). Binnen de internationale literatuur komt de term 'playworker' vaak terug wanneer men het heeft over de begeleiding of animatoren die samenwerken met kinderen. Animatoren binnen het vakantiespeelplein kunnen als het ware gezien worden als 'playworkers'. De term 'playworker' staat gelijk aan een persoon die al dan niet vrijwillig, tewerkgesteld is binnen organisaties die zich willen inzetten en richten op het spelen van kinderen. De kernfunctie van de playworker bestaat eruit een omgeving te creëren die stimulerend is voor spelende kinderen, waarbij hun kansen op een breed scala aan speelervaringen gemaximaliseerd worden (National Playing Fields Association, 2000). De begeleiding binnen vakantiespeelpleinen kan ingedeeld worden onder twee statuten. Animatoren zijn ofwel tewerkgesteld, of werken als vrijwilliger (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015b).

De kwaliteitsaspecten die besproken worden bij het beoordelen van de begeleiding zijn: leeftijd en maturiteit, sociale contacten met kinderen en andere begeleiding, houding en omgang tegenover ouders, praktische vaardigheden, continuïteit van het begeleiderteam en diversiteit (Moreel & Van Leeuwen, 2015). Ook kinderen zelf hebben bepaalde verwachtingen tegenover animatoren. Volgens hun moeten animatoren instaan voor het aanbieden van spel, instaan voor de zorg en moeten ze aandacht hebben voor het oplossen van conflicten. Kinderen willen vooral dat animatoren steeds beschikbaar zijn en aanwezig zijn (Berten e.a., 2015). De gemiddelde leeftijd van de animatoren in vakantiespeelpleinen bedraagt 19 jaar, waarvan de meeste nog studeren. (Berten e.a., 2015)

Animatoren behoren eveneens tot het jeugdwerk en kunnen bijgevolg omschreven worden als jeugdwerkers. Wanneer men de vraag stelt 'Wat zijn jeugdwerkers?' moet men in het achterhoofd houden dat er niet zo iets bestaat als een typische jeugdwerker. Alle jeugdwerkers hebben een verschillende, diverse achtergrond, doen mee in tal van verschillende activiteiten en handelen volgens verschillende methoden. Er zijn wel twee elementen die helpen het profiel van de jeugdwerker duidelijk te stellen. Jeugdwerkers ondernemen hun activiteiten voornamelijk in het niet-verplichte onderwijs en ontwikkelingssituaties en hun werk is bedoeld voor jongeren en kinderen die deelnemen op vrijwillige basis (Dunne e.a., 2014). Ongeacht de verschillende definities die bestaan rond jeugdwerkers kan vastgesteld worden dat zij instaan voor de emancipatie van jongeren en kinderen, waarbij zij werken met een empowerende aanpak en op zoek gaan naar actieve participatie voor kinderen binnen een interculturele visie (COUNCIL OF EUROPE, 2017).

2.10 DE TAAK VAN DE BEGELEIDING OP HET VAKANTIESPEELPLEIN

De reden dat animatoren noodzakelijk zijn op vakantiespeelpleinen komt door het feit dat zij instaan voor het geven van speelimpulsen. Dit door kinderen aan te zetten tot spel en ze hierbij te stimuleren tot nieuw spel. Deze speelimpulsen kunnen door animatoren aangegeven worden door een spel voor te bereiden of door gewoonweg mee te spelen met de kinderen (Fort e.a., 2012). Een meerderheid van ouders blijkt het belangrijk te vinden dat begeleiders een aanspreekpunt zijn voor de kinderen. 77,9% van de ouders vindt het belangrijk dat begeleiders een begeleidercursus gevolgd hebben. Een groot deel van ouders acht het als belangrijk dat animatoren hen op de hoogte houden over de manier waarop het kind zich gedraagt in de groep. Ouders halen vooral verwachtingen aan hebben die verwijzen naar de omgang met het kind (Moreel & Van Leeuwen, 2015).

Zoals eerder vermeld bieden animatoren speelimpulsen aan door onder andere activiteiten aan te bieden. Kinderen gedragen zich echter niet altijd passief en volgzaam bij de activiteiten die animatoren aanbieden. Kinderen vertonen vaak actorschap tijdens de activiteiten, waarbij zij inspraak vragen in het bepalen van de activiteiten. Hierdoor oefenen kinderen impliciet invloed uit op de keuzes die animatoren maken i.v.m. spel en zorgen er op die manier voor dat hun tijd op het speelplein zo aangenaam mogelijk gemaakt wordt (Berten e.a., 2015).

Een animator neemt een heleboel taken op zich. Deze taken worden samen met het hele team van animatoren binnen het vakantiespeelplein uitgevoerd. Het takenpakket kan variëren, afhankelijk van het vakantiespeelplein. De kerntaak van een animator blijft er uit bestaan speelkansen te creëren voor kinderen, waarbij men binnen het spel en op elk moment een geschikte speelhouding kan aannemen die bij het kind past (Vlaamse Dienst Speelwerk, 2015). Animatoren bepalen met andere woorden voor een groot deel het speelplezier van kinderen. Goede animatoren bereiden impulsen voor en creëren ruimte om te experimenteren met de regels binnen de activiteiten (VDS vzw, z.j.). Men stelt vast dat het voor animatoren niet altijd vanzelfsprekend is om bij het aanbieden van die speelkansen een goede balans te vinden tussen veiligheid en het creëren ervan. Af en toe kunnen speelkansen verloren gaan in de naam van veiligheid (Berten e.a., 2015).

Animatoren zijn er om de speelnoden van kinderen binnen het centrum van hun job te plaatsen. De rol van begeleiders is net zo belangrijk als de rol van eender welke professional die werkt met kinderen. Zij moeten gerespecteerd worden voor het werk dat ze doen (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009). Het gedrag, de stijl, als de aanwezigheid van de animatoren kan belangrijk zijn voor de manier waarop kinderen hun tijd op het speelplein ervaren (Berten e.a., 2015).

Organisaties waarbij begeleiders interesse hebben in fysieke vormen van spel, zelf genieten van buiten spelen en kinderen toestaan uitdagingen te zoeken die als riskant ervaren kunnen worden, worden gezien als plaatsen waar aandacht is voor avontuurlijk spelen (Little e.a., 2012).

2.11 SPEELOMGEVING IN FUNCTIE VAN VEILIGHEID/AVONTUURLIJKHEID

Binnen dit onderzoek wordt gezocht naar een omschrijving van avontuurlijk spelen. Bijgevolg zal ook gekeken worden naar de speelomgeving waarin kinderen vertoeven. Kinderen hebben behoefte aan een speelomgeving die bestaat uit combinaties van losse materialen, waarin kinderen zich kunnen verder bewegen, maar ook gebruikt kunnen worden om de omgeving te veranderen. Uit observaties is gebleken dat kinderen veel creatiever, uitdagender speelgedrag vertonen op bouwgronden dan op omgevingen waarin speelruimtes waren geïnstalleerd. De beschikbaarheid van losse objecten die op en rond de bouwgronden te vinden zijn, maken het verschil. Onder losse materialen worden volgende zaken verstaan: zand, water, dozen, kosteloos materiaal, ... De combinatie van deze materialen in een natuurlijke omgeving zorgen ervoor dat kinderen leren omgaan met volumes, balans, gewicht, ... (Play England, 2016).

Avontuurlijke speelomgevingen kunnen omschreven worden als speelplekken waar avontuurlijke speelvaringen kunnen optreden. Dit door ongestructureerde buitenruimtes te voorzien die innovatief, creatief spel in de hand werken. Het gaat om plekken waar kinderen zelf kunnen bouwen, maar die wel nog steeds afgebakende zijn. Een belangrijk bijkomend punt is dat begeleiding aanwezig is om toezicht te houden (Staempfli, 2009). Deze terreinen bieden ontzettend veel mogelijkheden en zorgen ervoor dat het spel van kinderen intenser beleefd kan worden. Gevarieerde terreinen voldoen meer aan de diverse speelnoden van kinderen.

Een gevarieerd terrein zou kunnen beschikken over volgende zaken (Berten e.a., 2015):

- Verschillende bodembedekkingen
- Sportkansen
- Niveauverschillen
- Waterspeelvoorzieningen
- Bouwspeelmogelijkheden
- Avontuurlijk natuurlijk landschap
- Speeltuigvoorzieningen

Na de tweede wereldoorlog werden avontuurlijke speelplaatsen voor het eerst opgebouwd in Europa met het doel kinderen te voorzien van 'outdoor' speelmogelijkheden. Uit observaties blijkt dat kinderen een voorkeur hebben om op alle mogelijke plekken te spelen behalve de speciaal voor hun speciaal ontworpen speelplekken. Kinderen vinden deze speciaal ontworpen speelplekken vaak saai en niet inspirerend. Hieruit ontstond het idee om avontuurlijke speelplekken te creëren. Het gaat om speelplekken waar kinderen een gevoel van eigenheid en eigendom ervaren over de omgeving, waarbij de constructie van de speelmogelijkheden kan leiden tot een veel hogere kwaliteit van speelervaringen voor kinderen van alle leeftijden (Staempfli, 2009). Vroeger bestonden er weinig of geen richtlijnen voor het aanbieden van speelomgevingen voor kinderen. Doorheen de tijd is gevaarlijke apparatuur steeds meer verdwenen binnen speelomgevingen. Fabrikanten werden verplicht om hun normen aan te passen i.v.m. het maken van speelapparatuur. Hieruit is het idee ontstaan dat speelomgevingen geen risico's meer mogen bevatten, waarbij ongelukken en verwondingen gezien worden als een mislukking van de speelomgeving (Gill, 2007).

Het aanbod van materialen binnen het speelplein is een tweede belangrijk punt voor de kansen tot spelen. Een rijk aanbod aan materiaal wekt namelijk ook inspiratie op tot spel. Waar men beschikt over een gevarieerd aanbod, zal sneller intens spel ontstaan. De beleving van kinderen wordt beïnvloed door de manier waarop terrein en materiaal aan kinderen wordt aangeboden. Uit het onderzoek blijkt dat een 'gevarieerde speelinfrastructuur' een wezenlijk facet is van een kwaliteitsvolle speelpleinwerking. Binnen het vakantiespeelplein krijgt het terrein een centrale plaats. Verantwoordelijken geven wel aan weinig macht te hebben of ondersteuning te ervaren wanneer men het heeft over de inrichting van het terrein. Ze missen vaak de middelen of mogelijkheden om het terrein naar hun hand te zetten (Berten, e.a., 2015). Niet elk vakantiespeelplein heeft de mogelijkheden om uitdagend en risicovol spel aan te bieden. De speelomgevingen zijn bijvoorbeeld vaak volledig betegeld. Toch kunnen kinderen ook in deze omgevingen manieren vinden om risico's aan te gaan. Door aanwezigheid van muurtjes, verhogingen, hellingen, ongelijkmatigheden, ... in het terrein. Verder kunnen natuurlijke elementen zoals struiken, bomen, hagen, ... als speelobject dienen. Kinderen moeten de kans krijgen om materialen binnen de speelomgeving te gebruiken zoals zij dit zelf wensen, op die manier leren zij mogelijkheden ontdekken (Van Roojjen, 2014).

Begrippen zoals 'speelbossen' en 'natuurspeeltuinen' maken het mogelijk om bestaande natuurterreinen in de nabijheid van steden en dorpen herin te richten zodat deze geschikt zijn om kinderen in te laten spelen. Dit kan mogelijk gemaakt worden door enkele speeltoestellen toe te voegen zoals een kabelbaan, een loopbrug, een boomstronk, ... maar ook de mogelijkheid te creëren tot het graven van putten. Ook typische speeltuinen kunnen heringericht worden tot natuurspeeltuinen. Deze terreinen worden onderverdeeld in afwisselende landschappen waar heuvels, waterlopen, slingerpaden, grachten, ... worden toegevoegd (Koenis e.a., 2007).

Volgens VDS vzw is het ter beschikking stellen van een speelinfrastructuur – en terrein één van de maatschappelijke functies van een vakantiespeelplein. De nood aan deze speelruimte wordt door de kinderen zelf aangehaald met voorkeur voor de buitenruimte. Dit is de reden waarom steeds meer organisaties ijveren voor het gebruik van avontuurlijke speelruimtes. Dit houdt in dat elke ruimte, zowel binnen als buiten, zoveel mogelijk speelpotentieel moet hebben, waarbij er mogelijkheid is tot gevarieerd gebruik van het terrein. Het belang van de omgeving kan hierbij niet genegeerd worden. Het 'tot spelen komen' kan enkel optimaal verwezenlijkt worden wanneer tijdens het spel rekening wordt gehouden met de omgeving (Fort e.a., 2012).

3. CONCLUSIE

Het is belangrijk dat betreffende het vakantiespeelplein een brede visie heeft op de term 'spelen'. Op die manier kunnen vakantiespeelpleinen hun positie en het gedrag van kinderen in dat kader beter begrepen worden (Berten e.a., 2015). Het begrip 'spelen' wordt omschreven in tal van uiteenlopende definities, maar kan wel gezien worden als een centraal iets binnen het welzijn van kinderen (Play England, 2016). Ongeacht de manier waarop het geformuleerd wordt, kan geconcludeerd worden dat spelen beschouwd wordt als een dominante activiteit binnen het dagelijkse leven van kinderen (Brussoni e.a., 2012).

Doorheen de jaren zijn de visies, de pedagogische kijk en normen en waarden rond en op kinderen enorm veranderd. Er wordt vastgesteld dat kinderen in het heden minder vrijheid hebben omtrent spelen dan vroeger. Hierbij wordt de vergrote invloed van angst voor veiligheid van kinderen vaak aangehaald (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009a) & (Gill, 2007). Uiteindelijk zou een culturele verandering moeten plaats vinden, waarbij de samenleving beseft dat het welzijn van kinderen niet gelijkstaat met risicopreventie (Ball e.a., 2008). Ook de algemene visie van volwassenen op kinderen beïnvloedt het spel van kinderen. Kinderen en volwassenen hebben zelf een andere kijk op spelen (Lester & Maudsley, 2006), hierbij wordt de kijk van ouders op het spel van hun kinderen gezien als een van de grootste invloeden (Brussoni e.a., 2012). Net zoals er een culturele verandering zal moeten plaats vinden, zal bij volwassenen ook een algemene visie gecreëerd moeten worden waarbij men kinderen gewoon kan spelen (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009).

Veiligheid zal altijd een belangrijk onderdeel blijven binnen het spel van kinderen (Staemplfi, 2009), maar net zoals bij de term 'spelen' bestaan rond de term 'veiligheid' tal van definities. Men kan concluderen dat de term vaak in verband gebracht wordt met het vermijden van risico's, terwijl risico's altijd verbonden zullen zijn aan spelende kinderen (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009a). Avontuurlijk spelen wordt binnen de literatuur vaak in verband gebracht met het nemen van risico's. Het is namelijk een essentieel aspect van het spel. (Staemplfi, 2009) Daarom moet er betreffende vakantiespeelpleinen aandacht komen voor een duidelijke speelvisie waarin aandacht gegeven wordt aan het spontane spel van kinderen (Berten e.a., 2015). Avontuurlijk spelen brengt veel positieve effecten met zich mee. Kinderen moeten de kans krijgen om avontuurlijk te spelen aangezien het een essentieel aspect is van het opgroeien (Great Britain e.a., 2008), waarbij het voordelen biedt voor hun ontwikkeling en leerproces (Little e.a., 2012).

Naast de invloed van maatschappelijke veranderingen en de kijk van volwassenen op het spel van kinderen bestaan er ook andere elementen die invloed kunnen hebben op het spel bij kinderen. De drang om risicovol te spelen wordt eerst en vooral beïnvloed door individuele kenmerken zoals de persoonlijkheid (Hansen Sandseter, 2007). Maar ook het geslacht (Christensen & Mikkelsen, 2008), het aanbieden van juiste materialen en de leeftijd (Berten e.a., 2015) zullen een invloed kunnen hebben op de drang om risicovol en avontuurlijk te spelen.

Aangezien het onderzoek zich richt op vakantiespeelpleinen is het nodig om een duidelijk beeld te scheppen over wat een vakantiespeelplein nu net is. Vakantiespeelpleinen behoren tot het jeugdwerk van Vlaanderen (Moreel & Van Leeuwen, 2015). Ze worden omschreven als organisaties die zich buiten de schoolcontext bevinden en gestructureerde buitenactiviteiten voor kinderen organiseren (Gill, 2007). Verder focussen ze zich vooral op kinderen van drie tot twaalf jaar en wordt de nadruk gelegd op het spelen (Berten e.a., 2015). In Vlaanderen bestaan de meeste animatoren uit jonge volwassenen met een gemiddelde leeftijd van 19 jaar, die zelf nog studeren (Berten e.a., 2015). De taak die animatoren hebben omvat verschillende aspecten, maar de kerntaak blijft eruit bestaan om eender waar, op elk moment, zoveel mogelijk speelkansen te creëren voor de kinderen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015b).

Tenslotte moet ook de speelomgeving binnen het vakantiespeelplein in functie van het spel besproken worden. Kinderen blijken namelijk behoefte te hebben aan omgevingen waar creatief en innovatief spel in de hand wordt gewerkt (Staempfli, 2009). Het gaat hier om natuurlijke omgevingen in combinatie met losse materialen waardoor kinderen leren omgaan met volumes, balans, gewicht, ... (Play England, 2016). Een gevarieerde speelpleininfrastructuur is een belangrijk facet voor een kwaliteitsvol vakantiespeelplein (Berten e.a., 2015).

4. ONDERZOEKSVRAGEN

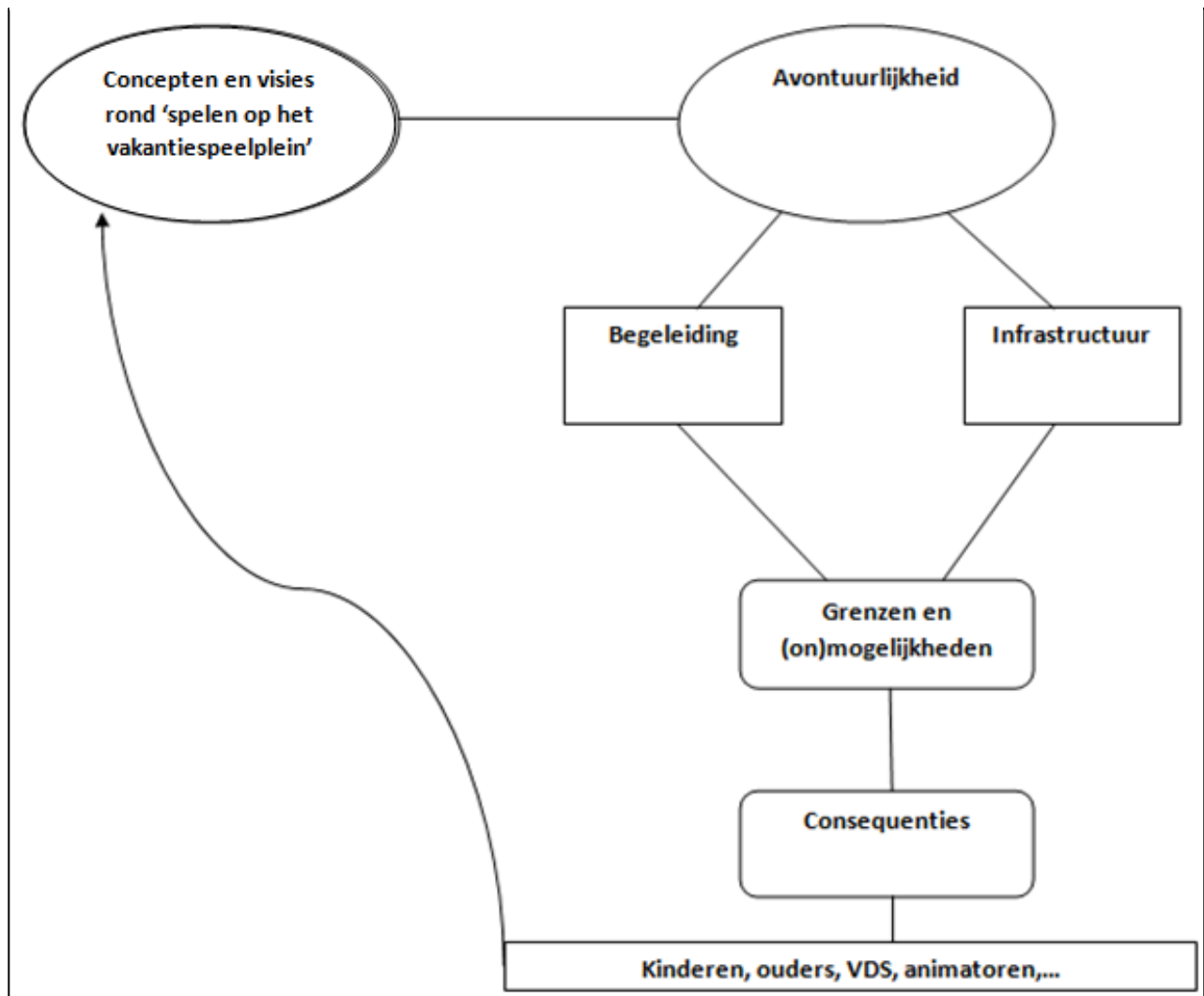
Binnen het onderzoek worden vier onderzoeksvragen behandeld. Deze onderzoeksvragen zijn beschrijvend van aard. Ten eerste wordt gekeken naar de manier waarop avontuurlijk en veilig spelen gedefinieerd worden binnen vakantiespeelpleinen. Ten tweede, wordt er op zoek gegaan naar manieren waarop de begeleiding avontuurlijk gedrag kan stimuleren bij de kinderen. Ten derde, wordt nagegaan in welke mate vakantiespeelpleinen instaat zijn om een avontuurlijk aanbod te realiseren en ten vierde wordt gekeken welke consequenties naar voor komen wanneer vakantiespeelpleinen dit avontuurlijk aanbod niet kunnen realiseren.

De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt: ***'Hoe kunnen vakantiespeelpleinen zich inzetten tot het ontwikkelen van speelkansen die veilig, maar toch avontuurlijk zijn?'***

De vier bijkomende onderzoeksvragen:

- Wat verstaat de begeleiding binnen de speelpleinwerking onder de begrippen 'Avontuurlijk spelen' en 'Veilig spelen?'
- Hoe kan de begeleiding binnen de speelpleinwerking avontuurlijk gedrag stimuleren?
- Zijn speelpleinen in staat om een avontuurlijk aanbod te realiseren, op de manier zoals avontuurlijkheid wordt omschreven binnen de visies rond 'spelen op een vakantiespeelplein'? Wat zijn hierbij belangrijke hinderpalen?
- Wat zijn de consequenties voor speelpleinen wanneer dit ideaalconcept rond avontuurlijkheid niet aanwezig is en/of niet gecreëerd kan worden?

Figuur 1: Conceptueel model

Binnen de concepten en visies die bestaan rond 'spelen op een vakantiespeelplein, is het concept avontuurlijkheid terug te vinden. De avontuurlijkheid wordt mede bepaald door de begeleiding en de infrastructuur op het vakantiespeelplein. Deze afhankelijkheid brengt grenzen en (on)mogelijkheden met zich mee op het vlak van avontuurlijk spel binnen het vakantiespeelplein. De grenzen en (on)mogelijkheden die verbonden zijn aan deze afhankelijkheid zullen consequenties met zich meebrengen voor de verschillende betrokkenen bij het vakantiespeelplein. Dit zorgt er voor dat men de concepten en visies die bestaan rond een vakantiespeelplein met betrekking op het spel en avontuurlijkheid in vraag moet durven stellen.

DATA EN METHODE

1. DATAVERZAMELINGSMETHODE

De soort onderzoeksvraag van een onderzoek is bepalend voor het type onderzoek dat zal volgen. Een beschrijvend kwalitatief onderzoek lijkt in dit geval geschikt (Baarda e.a., 2016). Via het onderzoek wordt immers gepeild naar meningen, ervaringen en percepties van animatoren en speelpleinverantwoordelijken binnen vakantiespeelpleinen rond veilig en avontuurlijk spelen.

Aangezien men in het onderzoek polst naar meningen, ervaringen en percepties werd gekozen om te werk te gaan met interviews (Baarda, Hulst, & Goede, 2015) en focusgroepen (De Witte, 2014). Meer bepaald halfgestructureerde interviews en focusgroepen. De interviews werden afgenomen bij de speelpleinverantwoordelijken, de focusgroepen bij de animatoren. De term halfgestructureerd houdt in dat de onderwerpen en volgorde binnen de interviews en focusgroepen op voorhand vastgelegd werden binnen een topiclijst, maar bijkomende vragen gesteld kunnen worden (Baarda e.a., 2015).

2. ALGEMEEN ONDERZOEKSOPZET

Eind september 2017 werden vijf vakantiespeelpleinen via e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. Via deze e-mail werd een kort overzicht van het onderzoek weergegeven, waarbij uitgelegd werd wat hun deelname zou inhouden. Na toestemming van de vakantiespeelpleinen volgden verdere afspraken i.v.m. datum, plaats etc.

Oorspronkelijk werden vijf vakantiespeelpleinen geselecteerd om deel te nemen aan het onderzoek. Binnen de vijf vakantiespeelpleinen zouden zowel de animatoren deelnemen aan de focusgroep, als de speelpleinverantwoordelijken deelnemen aan het interview. Uiteindelijk werden acht vakantiespeelpleinen uitgenodigd via mail, waarvan vijf speelpleinen hun deelname bevestigden. Enige tijd later liet één van deze vakantiespeelpleinen weten niet meer deel te nemen aan de focusgroep, aangezien men geen kandidaten ter beschikking had die bereid waren deel te nemen. Na deze onverwachte wending is er in overleg met de promotor van dit onderzoek (Prof. Dr. Guy Redig) afgesproken om een extra speelpleinverantwoordelijke te contacteren, om zo een extra interview te verkrijgen, ter compensatie van de geannuleerde focusgroep. Vervolgens werden twee extra vakantiespeelpleinen gecontacteerd, waarvan één hun deelname aan het interview bevestigd heeft. Dit maakt dat er binnen het onderzoek uiteindelijk vier focusgroepen en zes interviews werden afgenomen.

Tussen de periode oktober – december 2017 werden de vier focusgroepen afgenomen. De halfgestructureerde interviews werden vervolgens opgesteld op basis van de informatie die naar voor kwam uit de focusgroepen. De zes halfgestructureerde interviews werden afgenomen in de periode januari – maart 2017. Na afronding van de interviews en focusgroepen werd contact opgenomen met de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk om datum en plaats af te spreken voor een gesprek met enkele medewerkers die vertrouwd zijn met het onderwerp van het onderzoek.

Dit gesprek vond plaats eind april, waarin de voorlopige conclusies uit het onderzoek voorgelegd werden. De feedback en informatie die voort kwamen uit dit gesprek werd meegenomen in de verdere conclusies binnen het onderzoek.

3. RESPONDENTEN

Zoals eerder vermeld betreft de populatie van dit kwalitatieve onderzoek de begeleiding op vakantiespeelpleinen. Vanuit VDS vzw werd een kleine selectie gehouden binnen vakantiespeelpleinen in Vlaanderen en Brussel die in aanmerking kwamen voor het onderzoek. Binnen deze selectie werd gezocht naar respondenten die tewerkgesteld zijn in de klassieke speelpleinwerkingen met dagopvang. De respondenten die in aanmerking kwamen voor het onderzoek waren de animatoren en speelpleinverantwoordelijken binnen de vakantiespeelpleinen. Uiteindelijk bevestigden zes vakantiespeelpleinen hun deelname aan het onderzoek. In totaal hebben er tweeëntwintig respondenten deelgenomen aan het onderzoek, waarvan zes speelpleinverantwoordelijken binnen de interviews en zestien animatoren binnen de focusgroepen. Binnen het onderzoek werden enkel geslacht en functie genoteerd binnen de socio - demografische en socio-economische gegevens. Onder de animatoren bevonden zich acht mannen en acht vrouwen, bij de speelpleinverantwoordelijken waren dit vier mannen en twee vrouwen.

Oorspronkelijk worden focusgroepen gehouden met minimum zes tot maximum twaalf personen (De Witte, 2014). Aangezien het niet evident was om animatoren te vinden die bereid waren deel te nemen aan het onderzoek, konden de focusgroepen niet aan deze voorwaarde voldoen. In onderstaande tabel is een overzicht terug te vinden van het aantal deelnemers per focusgroep.

Tabel 1: Aantal deelnemers per focusgroep

Focusgroepen	Aantal deelnemers
Focusgroep 1	5 deelnemers
Focusgroep 2	4 deelnemers
Focusgroep 3	4 deelnemers
Focusgroep 4	3 deelnemers

Na analyse van de focusgroepen en interviews volgde er een nabespreking met drie werknemers binnen VDS vzw. Dit brengt het totaal van respondenten op een aantal van vijfentwintig personen.

4. MATERIAAL

De halfgestructureerde focusgroepen werden voorbereid aan de hand van een topiclijst (zie bijlage). Deze topiclijst werd opgesteld aan de hand van de voorafgaande literatuurstudie. Op basis van deze studie werden vier onderwerpen geselecteerd waarrond vragen konden opgebouwd worden. Binnen elk onderwerp werden zowel richtvragen als specifiekere vragen voorbereid (De Witte, 2014).

Alvorens de focusgroepen van start gingen, werd aan de respondenten gevraagd om de informed consent (zie bijlage) te ondertekenen. In deze informed consent staan doel, procedure en verwerking van data beschreven. Verder worden hun rechten opgesomd en wordt er in vermeld dat de focusgroep digitaal vastgelegd zou worden. De maximale tijd die ingeschat werd voor de focusgroepen bedroeg 60 minuten. De werkelijke tijdsperiode van de focusgroepen varieerde van 25 minuten tot 49 minuten.

Bij de halfgestructureerde interviews werd gebruik gemaakt van een interviewschema (zie bijlage). Dit interviewschema werd zowel opgemaakt uit de voorafgaande literatuurstudie als uit de informatie die naar voor kwam uit de focusgroepen. Bij het interview werden vijf onderwerpen geselecteerd waar vragen rond gesteld werden worden. Per topic werden drie à vier vragen opgesteld (Baarda e.a., 2015).

Ook hier werd eerst aan de respondenten gevraagd om de informed consent (zie bijlage) te ondertekenen, vooraleer van start gegaan werd met het interview. De tijdsperiode van het interview werd oorspronkelijk geschat op 60 minuten, maximum 90 minuten. De werkelijke tijdsperiode varieerde van 35 minuten tot 52 minuten.

5. ANALYSEPROCEDURE

Aangezien de respondenten binnen de focusgroepen en interviews toestemming gaven om de gesprekken digitaal vast te leggen, werden deze achteraf beluisterd en uitgetypt. Bij de analyseprocedure van de verzamelde data werd gebruik gemaakt van een kwalitatieve analyse (Baarda e.a., 2016). Na het uittypen van de data, werden deze verwerkt in een tabel. Hierbij werd een aparte tabel gemaakt voor de interviews en focusgroepen.

Binnen deze tabellen werden de verschillende focusgroepen of interviews in rijen geplaatst. De topics (en bijhorende vragen) werden vervolgens in kolommen gezet. Op deze manier werden de verschillende antwoorden van verschillende respondenten naast elkaar geplaatst om op zoek te kunnen gaan naar een consensus. Vervolgens werden de onderzoeksresultaten op basis van de kwalitatieve analyse uitgeschreven.

RESULTATEN

De antwoorden die voort kwamen uit de focusgroepen en interviews komen in dit deel van het onderzoek aan bod. De relevante thema's die besproken werden, worden hier beschreven met bijhorende resultaten. Sommige resultaten binnen dit deel worden versterkt met citaten van de respondenten.

De vijf relevante thema's zijn per paragraaf terug te vinden in onderstaande volgorde:

- Visie op veilig en avontuurlijk spelen
- Het beschrijven van een vakantiespeelplein
- De speelomgeving in functie van veiligheid en avontuurlijkheid
- Houding van de animatoren tegenover het speelgedrag van kinderen
- Het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag

1. VISIE OP VEILIG EN AVONTUURLIJK SPELEN

1.1 VISIE OP VEILIG EN AVONTUURLIJK SPELEN

Zowel bij de animatoren als bij de speelpleinverantwoordelijken lijkt de visie op veilig spelen op enkele vlakken gelijk te lopen. Het begrip blijkt duidelijk te omschrijven, waarbij beide groepen belang hechten aan het hebben van een afgebakend terrein en het hebben van duidelijke regels en afspraken met de kinderen. Het feit dat animatoren in staat moeten zijn op elk moment toezicht te houden, om zo een overzicht te bewaren over de kinderen wordt als meest belangrijke factor gezien. Zolang dit toezicht er is, zou volgens de speelpleinverantwoordelijken vrijwel alles kunnen en mogen op vlak van spelen.

Verder wordt de nadruk op veiligheid bij de animatoren meer gelegd op het feit dat kinderen activiteiten moeten aangeboden krijgen die aangepast of niet te moeilijk zijn voor hun leeftijd en dat consequentie en het aanhouden van een bepaalde structuur belangrijk zijn binnen de omgang met kinderen. Bij speelpleinverantwoordelijken wordt de aandacht meer gelegd op de veiligheidsnormen van de speeltoestellen. Zolang deze toestellen voldoen aan de veiligheidsnormen, kan een zekere veiligheid gegarandeerd worden, wanneer toezicht van de animatoren aanwezig is.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Sommige hoofdanimatoren bij ons willen wel iets over de veiligheid zeggen van ... we sluiten dit en dat af ... maar ze sluiten dat dan af met de woorden: "we sluiten het af want het is niet veilig." Maar dat toestel is gekeurd dus dat is eigenlijk wel veilig. We zouden dan eerder moeten zeggen: "het toestel is niet bedoeld voor de kleuters, dus zij mogen er niet alleen op." Maar daarom mag het niet voor iedereen afgesloten worden omdat het zagezegd niet veilig is'.

Hier wordt wel aan toegevoegd dat men er op een vakantiespeelplein van bewust moet zijn dat veiligheid nooit 100% gegarandeerd kan worden. Risico's zullen altijd aanwezig zijn. Tenslotte zou veiligheid ook mee gevormd kunnen worden door de vormingen die animatoren krijgen en de aanwezigheid van een zekere EHBO - kennis.

1.2 ASPECTEN DIE VEILIGHEID BEÏNVLOEDEN

De animatoren geven aan dat het karakter en de persoonlijkheid van kinderen een zekere invloed kunnen uitoefenen op de veiligheid binnen een groep kinderen. Vooral de uitbundigere karakters binnen de groep, die graag van uitdaging houden. Dit maakt dat het nemen van risico's afhankelijk blijkt te zijn van kind tot kind.

Citaat van animator: 'de aanwezigheid van een doosje lucifers zal voor het ene kind niets betekenen, het andere kind zal al sneller denken, oh daar kan ik iets mee doen'

Naast het karakter en de persoonlijkheid zou ook leeftijd erg bepalend zijn. Als animator moet men steeds activiteiten voorzien die aangepast zijn aan de maturiteit en mogelijkheden van de kinderen zelf. Bepaalde activiteiten zijn geschikt en veilig voor twaalfjarigen, maar kunnen als onveilig gezien worden wanneer deze uitgevoerd worden met zesjarigen. Tenslotte bepaaldt ook de grootte van de groep voor een stuk de veiligheid mee. Animatoren geven aan dat het bij grotere groepen minder evident is om een goed overzicht te behouden. De veiligheid kan hierbij beter gegarandeerd worden door de kinderen op te splitsen in kleinere groepen.

Verder laten animatoren vallen dat veiligheid zelf ook een bepaalde invloed kan hebben. Speelkansen kunnen afgenomen worden door teveel vooruit te denken op vlak van veiligheid. Bij het opstellen van een activiteit moet er sowieso aandacht zijn voor veiligheid, waarbij het spel zo goed mogelijk moet afgesteld worden op de omgeving. Tenslotte merken de animatoren op dat, binnen de cursussen en vorming die zij krijgen, de aandacht vaak gevestigd wordt op veiligheid. Net zoals het onderwerp 'veiligheid' steeds meer naar voor komt in de media. Volgens hen ligt de aandacht hierdoor automatisch meer op het concept 'veiligheid'. Ondanks het feit dat animatoren die toegenomen aandacht voor 'veiligheid' ondervinden, blijkt dit toch geen grote invloed te hebben op hun houding als animator.

1.3 AVONTUURLIJK SPELEN

De term 'avontuurlijk spelen' wordt minder duidelijk omschreven dan de term veilig spelen. De reactie die hierbij naar voor kwam was het feit dat zowat alles kan gezien worden onder avontuurlijk spelen. Avontuurlijk spel wordt door de animatoren vooral gezien als het aanbieden van een spel dat uitdaging biedt, waarbij kinderen de mogelijkheid krijgen om activiteiten te doen die nieuw zijn voor hen, waarbij grenzen verlegd kunnen worden. Een animator legde hierbij de nadruk op het feit dat avontuurlijk spel niet gelijk mag staan aan het woord 'onveiligheid'.

Bij de speelpleinverantwoordelijken werd de focus bij avontuurlijk spel vooral gelegd op het natuurlijke, het buiten spelen en ravotten in bos, tussen heuvels, ... drie van de zes speelpleinverantwoordelijken gaven aan het moeilijk te vinden om dit begrip te omschrijven. Het begrip is een subjectief gegeven waarbij niet elk kind alles even avontuurlijk zal vinden. Ten slotte maakte één van de speelpleinverantwoordelijken een onderscheid tussen twee vormen van avontuurlijk spel. Enerzijds kan avontuurlijk spel gezien worden als het buiten spelen in het groene. Anderzijds kan avontuurlijk spel ook gezien worden als het gebruik van verbeelding en fantasie binnen de activiteiten en spel, waarbij materialen op andere manieren gebruikt worden.

1.4 DE KANS OP AVONTUURLIJK SPELEN

Het feit dat kinderen de kans moeten krijgen op avontuurlijk spel waarbij ze zelf ontdekken, wordt door iedereen als zeer belangrijk beschouwd. Kinderen leren hieruit en verleggen hierdoor hun grenzen. De animatoren vinden dat de kans tot het avontuurlijk spelen, net datgene is wat een vakantiespeelplein interessant en leuk maakt. Maar, deze kans op avontuurlijk spel wordt binnen de realiteit van vakantiespeelpleinen meer niet dan wel gecreëerd. De kans op avontuurlijk spel wordt beïnvloed door verschillende elementen. Zo geven beide groepen aan dat de kans op avontuurlijkheid erg afhankelijk is van de animatoren zelf. Avontuurlijk spel zou afhankelijk zijn van de creativiteit die de animator voor handen heeft.

Citaat van animator: 'De grootste beperking op avontuurlijkheid is hoe vindingrijk de animatoren zijn. Spelletjes die niet zo vindingrijk zijn komen meestal tot stand doordat de animator niet creatief is.'

Verder wordt ook het verantwoordelijkheidsgevoel dat zowel animatoren als speelpleinverantwoordelijken hebben, gezien als een element dat deze kans beïnvloedt. Het gaat hier om de verantwoordelijkheid die een vakantiespeelplein heeft naar ouders toe. De gedachte dat men verantwoordelijk is voor andermans kind speelt hier een grote rol in. Hierbij wordt toegegeven dat animatoren soms te snel aan de veiligheid denken waardoor speelkansen kunnen afgenomen worden.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Persoonlijk vind ik dat erg belangrijk, kinderen moeten zelfontdekkend zijn. Maar, wat moeilijk is, is de balans tussen verantwoordelijkheid en dat ontdekken. Je hebt ouders die bezorgder zijn dan anderen, waardoor het heel moeilijk is om een lijn te trekken van ... Ok, dit kunnen we doen en dit niet.'

Tenslotte vullen de speelpleinverantwoordelijken aan dat de kans op avontuurlijkheid voor een groot deel wordt afgenomen door de beperkingen die vakantiespeelpleinen ervaren i.v.m. de ruimte en mogelijkheden om kinderen avontuurlijk spel aan te bieden. Hierbij wordt vooral verwezen naar de beperkingen op vlak van omgeving en speelruimte waarin de vakantiespeelpleinen georganiseerd worden.

2. HET BESCHRIJVEN VAN EEN VAKANTIESPEELPLEIN

2.1 ASPECTEN VAN EEN VAKANTIESPEELPLEIN

Dit onderwerp werd enkel besproken met de speelpleinverantwoordelijken van de vakantiespeelpleinen. Een vakantiespeelplein wordt gezien als een plek waar spelen het hoofddoel is. Het belangrijkste aan een vakantiespeelplein is het feit dat kinderen zich amuseren en plezier maken.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Sommige ouders zien het als opvang, sommige animatoren zien het als een vakantiejob,... dat is allemaal niet zo erg. Maar het belangrijkste is dat de kinderen 's morgens worden afgezet en 's avonds blij naar huis gaan.'

Het is een plek waar oog is voor elk kind, waarbij kinderen leren samen spelen, leren omgaan met diversiteit, waar ze hun talenten leren gebruiken en waarbij kinderen leren deel nemen aan georganiseerde activiteiten. Een vakantiespeelplein bestaat namelijk niet alleen uit vrij spel. Één van de speelpleinverantwoordelijken betreft ook de animatoren in het beschrijven van het speelplein. Het is namelijk niet enkel een plek waar kinderen leren, maar ook een plek waar animatoren leren en groeien, waarbij ze een engagement aangaan en verantwoordelijkheid leren opnemen.

2.2 SPEELVISIE BINNEN EEN VAKANTIESPEELPLEIN

Binnen de beschrijving van een vakantiespeelplein werd gepeild naar het al dan niet hebben van een speelvisie. Met een speelvisie wordt hier gerefereerd naar een visie die omschrijft waar je als vakantiespeelplein voor staat en wat je wil aanbieden aan de kinderen en jongeren. Het antwoord van alle zes speelpleinverantwoordelijken op deze vraag was negatief. De speelpleinverantwoordelijken kwamen tot de conclusie dat ze niet beschikken over een eigen speelvisie die gekend is of wordt uitgedragen.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Dat hebben wij eigenlijk niet. Ik ga er eigenlijk een beetje van uit en vertrouw erop dat de animatoren zo'n speelvisie meekrijgen in hun cursus bij de VDS, maar we hebben dit eigenlijk nog nooit besproken als speelplein zelf. Dat is eigenlijk wel een zeer goed punt.'

Hier werd aan toegevoegd dat het hebben van een speelvisie gezien kan worden als een grote meerwaarde binnen het vakantiespeelplein. Deze visie kan namelijk helpen om een duidelijk beeld te schetsen over het vakantiespeelplein, waarbij dit beeld ook kan uitgedragen worden, zowel naar hun eigen animatoren, als naar de ouders. Vier van de zes speelpleinverantwoordelijken vinden dat het avontuurlijke aspect, dat als nodig geacht wordt binnen het spel, een plek zou moeten krijgen binnen deze speelvisie.

Op deze manier zou het avontuurlijke meer aan bod komen, aangezien het een doel is om als vakantiespeelplein deze speelvisie ook effectief uit te werken. De andere twee speelpleinverantwoordelijken vinden dan weer dat voor dit avontuurlijke aspect geen uitgesproken plaats voorzien moet zijn binnen de speelvisie, aangezien een vakantiespeelplein ook voor andere dingen staat dan enkel en alleen dat avontuurlijke spel.

Op de vraag hoe men als vakantiespeelplein aan de slag zou gaan om deze speelvisie tot stand te brengen, geven de speelpleinverantwoordelijken aan dat deze verwezenlijking in samenwerking met de animatoren moet gebeuren. Via vergaderingen en brainstorms kunnen de sterke punten van hun vakantiespeelplein overlopen worden, waarbinnen besproken wordt wat zij momenteel aanbieden als vakantiespeelplein en waar ze naartoe willen. Op die manier kan een visie en missie gecreëerd worden. Hieruit ontstaat een visie waarbinnen het hele team zich zal kunnen vinden, waardoor de kans ook groter wordt dat men deze ook effectief zal uitdragen.

2.3 BEELD VAN OUDERS OVER HET VAKANTIESPEELPLEIN

Tenslotte wordt binnen deze beschrijving ook het beeld dat ouders hebben van een vakantiespeelplein besproken. Alle bevraagde speelpleinverantwoordelijken zijn ervan overtuigd dat ouders geen weet hebben van wat vakantiespeelpleinen nu net inhouden. De meerderheid van de ouders zou vakantiespeelpleinen zien als een vorm van opvang, waarbij niet veel waarde gehecht wordt aan de activiteiten die aan bod komen. De veronderstelling leeft dat ouders tevreden zijn zolang hun kind veilig is en wordt opgevangen. Hier wordt aan toegevoegd dat ouders een moeilijke doelgroep vormen. Vakantiespeelpleinen zien het als een werkpunt zien om een goede vorm van communicatie met hen op te bouwen. Twee speelpleinverantwoordelijken geven mee dat kinderen vaak verplicht worden om naar het vakantiespeelplein te komen, aangezien ouders dit zien als een iets makkelijke en goedkope oplossing zien om opvang te vinden, Met als gevolg dat kinderen sommige kinderen hun tijd op het vakantiespeelplein als verplicht ervaren, wat niet de bedoeling mag zijn.

De speelpleinverantwoordelijken denken dat het opstarten van een speelvisie hierbij een eerste stap in de goede richting kan zijn, zodat ouders toch een idee krijgen over wat hun kind allemaal aangeboden krijgt op een dag in het vakantiespeelplein. De manier waarop ze deze visie het best zouden kunnen overdragen naar de ouders toe, blijft voorlopig nog een vraagteken.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Maar ja, je moet eigenlijk ook eerst echt een visie hebben vooraleer je deze kan overbrengen naar ouders. Op dit moment is die visie "wij zijn geen opvang, we zijn een speelplein, waar kinderen moeten leren groeien en leren spelen..." Maar ik denk dat dit nog niet voldoende doorsijpelt naar de ouders. Ik denk dat het op dit moment enkel doorsijpelt naar de ouders via wat de kinderen vertellen van "we hebben dit gedaan en dat gedaan...". Dus ik denk dat dit op dit moment nog een werkpunt is binnen ons speelplein.'

Vier van de zes speelpleinverantwoordelijken voegen toe sommige ouders aanwezig wel betrokken willen zijn bij het speelplein. Deze ouders zijn wel in de minderheid. Één van de speelpleinverantwoordelijken vraagt zich hierdoor af of ouders wel nood hebben aan een uitgewerkte speelvisie die overgebracht wordt. Ouders zouden nu eenmaal andere prioriteiten hebben dan het vakantiespeelplein. Drie andere speelpleinverantwoordelijken zijn van mening dat dit geen reden mag zijn om als vakantiespeelplein geen poging te doen ouders te betrekken bij hun doelen als vakantiespeelplein.

3. DE SPEELOMGEVING IN FUNCTIE VAN VEILIGHEID EN AVONTUURLIJKHEID

3.1 EEN VEILIGE SPEELOMGEVING

Aspecten van een veilige speelomgeving worden door beide groepen omschreven als een plek waarbij enige vorm van afbakening aanwezig is. Het gaat hier zowel om fysieke afbakening zoals een hek of poort, maar ook om fictieve afbakening waarbinnen afspraken gemaakt worden met de kinderen. Bij fictieve afbakening weten kinderen bijvoorbeeld dat ze niet verder mogen dan een bepaald punt op het terrein. Verder is het belangrijk dat het terrein overzichtelijk is, waar toezicht mogelijk is. Tenslotte moet het terrein voorzien zijn van veilige materialen. Met de term veilige materialen wordt er gerefereerd naar gekeurde speeltoestellen en zachte ondergronden zoals gras, zand, rubberen tegels, ...

Twee speelpleinverantwoordelijken haalden hiernaast een gevoel aan dat gepaard gaat met een veilige omgeving. Volgens hen houdt een veilige omgeving ook in dat je als kind een geborgen gevoel hebt, wetende dat je altijd terecht kan bij een animator, waarbij respect voor elkaar aanwezig is en kinderen elkaar leren helpen. Het gaat om een gevoel van samenhang.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Zeker dat respect en die samenhang, want als je iemand helpt wordt het bijvoorbeeld al een pak minder onveilig. Als ik een rivier of beek wil oversteken en je helpt mij daar bij, wordt dat al een pak gemakkelijker (lees: veiliger) dan wanneer ik daar zelf overspring'

3.2 EEN AVONTUURLIJKE SPEELOMGEVING

Aspecten van een avontuurlijke speelomgeving vindt men opnieuw in het natuurlijke. De aanwezigheid van elementen zoals heuvels, bomen, gras, struiken, modder, water, zand, ... maken een omgeving meteen een stuk avontuurlijker. Daarnaast kan het gebruik van diverse materialen het avontuurlijke ook aanwakken. Hierbij gaat het om materialen die men gebruikt voor andere doeleinden dan waarvoor ze oorspronkelijk dienen.

Zoals eerder al aan bod kwam, wordt ook hier herhaald dat het avontuurlijke voor een stuk in de handen ligt van de animatoren zelf. Een animator moet 'out of the box' durven denken om het avontuurlijke aan te wakken. Tenslotte wordt opnieuw de link gemaakt met de omgeving.

Drie van de zes speelpleinverantwoordelijken herhalen nogmaals dat het creëren van een avontuurlijke speelomgeving sterk afhangt van de mogelijkheden die je als vakantiespeelplein hebt met het terrein.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Op het speelplein hebben ze twee hoge bergen en onlangs nog twee speeltoestellen bijgezet, dat biedt heel veel kansen. Die kinderen lopen en rollen op die bergen, doen daar van alles op, op die bergen... en die toestellen, ja die worden ook gebruikt, maar die staan daar eigenlijk maar een beetje bij. Op een ander speelplein in de buurt, dat gewoon een vlak grasvlak heeft, met speeltoestellen op ... Dat komt precies recht uit de catalogus van speeltoestellen ... en dat biedt eigenlijk geen speelkansen, dat andere wel. Avontuurlijke speelkansen worden dus wel wat bepaald door u terrein en de mogelijkheden die dat terrein heeft. En dat kan dan echt van alles zijn, paar bomen, een struik, een bosje,...'

Enkele speelpleinverantwoordelijken merken op dat ze een avontuurlijke omgeving omschrijven als 'een ideale speelomgeving' waaraan toegevoegd wordt momenteel zelf niet te beschikken over die ideale speelomgeving. Vier van de zes speelpleinverantwoordelijken zeggen zelf te voldoen aan de eisen omtrent de veiligheid, maar blijken te kort te schieten wat avontuurlijkheid betreft.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Veiligheid zal geen probleem zijn, maar avontuurlijkheid, daar is een groot gebrek aan.'

4. HOUDING VAN DE ANIMATOREN TEGENOVER HET SPEELGEDRAG VAN DE KINDEREN

4.1 ONDERVINDINGEN VAN DE ANIMATOREN

De ondervraagde animatoren gaven aan dat hun taak als animator vergeleken kan worden met een groeiproces. Beginnende animatoren hebben de neiging strenger op te treden naar kinderen toe. Als animator leert men als het ware wat men kan toelaten en niet kan toelaten door de ervaringen die men als animator opdoet. Er wordt belang gehecht aan het maken van duidelijke afspraken en regels omtrent wat kan en niet kan op het vakantiespeelplein. Deze regels moeten voor iedereen duidelijk zijn waarbij het belangrijk is dat iedereen op een consequente manier met deze regels omgaat.

De animatoren voegen toe ervan bewust te zijn dat men aan de kinderen zelf moeten kunnen overbrengen waarom bepaalde regels aanwezig zijn op het vakantiespeelplein. Maar, hier hangt wel een valkuil aan vast. De animatoren geven toe soms te preventief te denken, door kinderen te snel te wijzen op zaken die fout kunnen gaan, waardoor het spel onbewust wordt afgeremd. Dit kan voor een deel geweten worden aan het groeiproces van animatoren, waarbij je ervaringen als animator een grote invloed hebben op het spel van de kinderen.

Drie van de vier groepen animatoren die ondervraagd werden beweren zich soms beïnvloed te voelen door de mogelijke reacties van ouders waardoor men zich anders gedraagt.

Citaat van animator: 'Wij voelen ons wel vaak wat beïnvloed door de ouders, wij krijgen daardoor precies wat minder vrijheid, ik ben eigenlijk minder mezelf. Maar, eigenlijk zou je daar als animator volledig los van moeten kunnen staan en als animator moeten kunnen doen wat jij zelf denkt. Maar dit gebeurt eigenlijk te weinig in de realiteit of komt vaak ook slecht over als je dat dan wel doet'

Animatoren gaan akkoord met het feit dat kinderen die kans moeten krijgen om zelf te ontdekken., Anderzijds wordt deze gedachtegang opnieuw beïnvloedt door het verantwoordelijkheidsgevoel waarmee de animatoren kampen. Kinderen moeten de kans krijgen om zaken te ontdekken, maar dit moet wel steeds onder begeleiding gebeuren. Het 'al spelend ontdekken' kan daardoor minder toegelaten kan worden tijdens vrij spel.

Citaat van animator: 'Het hangt hier ook wel van af, welke situatie het is. Als het bijvoorbeeld een situatie is waarbij ze kunnen vallen en een blauwe plek hebben dan kunnen ze dit zelf wel ontdekken en zullen ze dit dan zelf achteraf ook wel weten. Maar als ze echt ergens gaan af vallen dan kan je die kans niet toelaten. Maar in de mate van het mogelijke zou dat wel moeten kunnen.'

Omwille van hun deelname aan het gesprek, gaven enkele animatoren toe hun eigen houding tegenover avontuurlijk spel steeds meer in vraag te stellen naarmate het gesprek vorderde. Het creëren van een vorm van bewustzijn rond 'avontuurlijk spel stimuleren' is een belangrijk iets op vakantiespeelpleinen, aangezien je als animator veel speelkansen kan afpakken van of kan creëren voor kinderen.

Citaat van animator: 'Als animator besef ik dat ik doorheen de jaren veel oplettender ben geworden en door dit gesprek ben ik er me van bewust geworden dat je eigenlijk als animator veel kansen kan afnemen. Ik denk dat ik hierdoor daar wel wat meer ga proberen op te letten'

4.2 ONDERVINDINGEN VAN DE SPEELPLEINVERANTWOORDELIJKEN

Een van de speelpleinverantwoordelijken geeft aan zelf tevreden te zijn over de houding van haar animatoren tegenover de kinderen op het vakantiespeelplein. Haar animatoren kunnen zich goed verplaatsten binnen de leefwereld van de kinderen, doordat ze vaak zelf nog jong zijn. Wel wordt een verschil opgemerkt tussen animatoren die enkel als animator staan, of animatoren die ook als leiding binnen een jeugdbeweging staan. Bij de animatoren die actief zijn binnen de jeugdbewegingen is het avontuurlijke aspect meer terug te vinden.

Dit is volgens de speelpleinverantwoordelijke geen reden om animatoren met ervaringen binnen de jeugdbeweging als betere animatoren te zien. Binnen de werking tracht zij dit op te lossen door het creëren van een goede mix tussen animatoren zonder en animatoren met ervaring binnen de jeugdbeweging. Op deze manier kunnen ideeën verspreid worden. Een andere speelpleinverantwoordelijke merkt dan weer een verschil op tussen vrouwelijke en mannelijke animatoren binnen het vakantiespeelplein. Jongens zouden iets sneller het avontuurlijke aspect verwerken in hun spel, dan meisjes.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Dat is misschien een klein beetje seksistisch, maar we hebben heel veel meisjes als animator en ik merk dat de jongens meestal iets zotter zijn in hun activiteiten omdat meisjes meer nadenken over wat de gevolgen zijn. En jongens denk daar niet zo over na. Die denken "wij gaan hier nu een buikschuifding doen met bruine zeep" en die doen dat gewoon. Terwijl meisjes dat ook wel doen, maar die denken daar meer over na, en gaan daardoor sneller iets afketsen.'

Tenslotte geeft een derde speelpleinverantwoordelijke aan dat sommige animatoren binnen het vakantiespeelplein een stimulans nodig hebben in hun omgang met kinderen. Dit wordt niet als een probleem gezien, maar eerder als normaal beschouwt. Als animator moet men ook leren, waarbij men als speelpleinverantwoordelijke hierop moet inspelen.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Je voelt dat een animator vaak ook zelf een beetje stimulans nodig heeft, ja dat is ook logisch hé. Sommige zijn 16 jarigen dat daar starten en dat dat met heel hun hart doen, maar soms wel eens een duwtje in de rug nodig hebben. Ik denk dat je dat als verantwoordelijke of als hoofdmonitor zeker en vast in de hand hebt.'

Tenslotte geven alle speelpleinverantwoordelijken aan te werken met een vorm van evaluatie binnen hun vakantiespeelplein. Hierbij wordt toegegeven dat deze evaluaties vooral als animator te kunnen opvolgen. Deze komen voor in verschillende vormen. Bij sommige vakantiespeelpleinen loopt het via een formulier dat schriftelijk ingevuld wordt. Bij anderen verloopt het via een gesprek waarbinnen hun vooruitgang besproken wordt. Zoals eerder vermeld worden evaluaties vooral grondig uitgevoerd bij nieuwe animatoren. Bij de term nieuwe animatoren heeft men het over animatoren die hun cursus gevolgd hebben en vervolgens enkele weken stage lopen op het vakantiespeelplein. Na afloop van deze stage periode worden zij niet meer gezien als nieuwe animator. Bij alle andere animatoren wordt meestal evaluatiemomenten gehouden waarbij de focus vooral ligt op het verloop van die vakantieweek in plaats van de persoonlijke vooruitgang van de animator zelf.

Een speelpleinverantwoordelijke hecht wel veel belang aan het feit dat in elke evaluatie steeds ruimte wordt gemaakt voor het formuleren van uitdagingen. Hierbij hebben animatoren iets om naartoe te werken tegen het volgende evaluatiemoment. Enkele speelpleinverantwoordelijken vullen aan dat het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag kan toegevoegd worden als onderwerp binnen deze evaluatiemomenten. Op die manier kunnen animatoren zelf aandachtspunten en positieve punten noteren waarbij er in zekere zin kan nagegaan worden of animatoren zich wel degelijk om avontuurlijk speelgedrag te stimuleren.

5. HET STIMULEREN VAN AVONTUURLIJK SPEELGEDRAG

5.1 ROL VAN DE ANIMATOR

De animatoren gaven aan dat avontuurlijk gedrag bij kinderen kan gestimuleerd worden door zelf actief mee te spelen, zelf impulsen aan te geven en kinderen aan te moedigen. Het verder durven denken, durven afwijken van originele, voorziene activiteiten en variaties toevoegen is hierbij belangrijk. Verder haalde een van de animatoren aan dat het een meerwaarde zou vormen, mochten animatoren in de toekomst samen zitten om de huidige regels en afspraken binnen het vakantiespeelplein te bespreken en deze te herzien in functie van het avontuurlijke. Regels kunnen hierbij afgewogen worden tegenover de grootte van risico's en gevaren.

Een andere animator ging hier verder op in door aan te reiken dat animatoren, voor de start van een vakantieweek, samen kunnen zitten met alle animatoren die de komende week op het vakantiespeelplein zullen staan. Tijdens die moment kunnen de activiteiten binnen de speelpleinweek worden opgesteld. Bij alle ondervraagde animatoren is het momenteel de gewoonte dat elke animator zijn eigen activiteiten voor zich opstelt. Door dit in groep op te stellen, kunnen de animatoren hun inbreng delen en tot nieuwe inzichten komen.

5.2 CREËREN VAN VORMING 'AVONTUURLIJK SPEELGEDRAG STIMULEREN'

Het geven van een vorming gericht op het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag bij kinderen, werd ook als idee meegegeven door de animatoren. Dit onderwerp werd vervolgens ook aangekaart bij de speelpleinverantwoordelijken. Vijf van de zes speelpleinverantwoordelijken lieten weten dat jaarlijks wel een of meerdere vormingen lieten doorgaan op hun vakantiespeelplein. De vorming 'EHBO' werd bij alle vijf speelpleinen genoemd en werd hierbij als meest belangrijke of zelfs verplichtte gezien. De andere vormingen liggen vaak niet vast waardoor jaarlijks andere onderwerpen worden gekozen. De meest genoemde vormingen waren vormingen van VDS vzw in verband met inkleding, het organiseren van grote spelen, hoe omgaan met storend gedrag, ... Enkele speelpleinverantwoordelijken gaven aan dat bepaalde elementen van avontuurlijk spel al aan bod komen binnen deze vormingen. Hier werd aan toegevoegd dat een specifieke vorming rond het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag al bestaat. Het bestaan van dergelijke vorming zou volgens hen wel een grote meerwaarde bieden.

Een vorming rond het stimuleren van avontuurlijk gedrag zou volgens de speelpleinverantwoordelijken volgende elementen moeten bevatten:

- een duidelijke definiëring van 'wat is avontuurlijk spelen?'
- een bewustmaking bij de animatoren van het feit dat kinderen nood hebben aan avontuurlijkheid binnen hun spel
- concrete voorbeelden waarin de animatoren zelf mee op zoek gaan naar manieren om op andere wijze te kijken naar diverse materialen en op basis daarvan originele spelactiviteiten te ontwikkelen
- animatoren ideeën aanreiken om ondanks een beperkte omgeving en beperkte materialen toch in te zetten op die avontuurlijkheid

Één speelpleinverantwoordelijke gaf aan belang te hechten aan het feit dat men als vakantiespeelplein moet inspelen om hetgeen kinderen zelf als belangrijk zien. In de realiteit gebeurt dit echter te weinig. Als vakantiespeelplein biedt men vaak een aanbod aan, waarvan men veronderstelt dat kinderen dit als belangrijk zien. De stem van kinderen zou meer gehoord moeten worden.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Ik denk dat dit iets is waar in het speelpleinland veel te weinig rekening mee wordt gehouden. Er wordt heel veel rekening gehouden met wat we denken dat ze leuk vinden. We gaan een speeltuin installeren, we vragen dat aan de jeugadviesraad, maar wie speelt daar uiteindelijk op? Kinderen van 12 jaar. Worden die gehoord? Bijna niet. Wij houden er bij onze planning rekening mee, met dat vonden de gasten tof of niet tof, en die zaken proberen we dan wel bij te houden en rekening mee te houden, maar eigenlijk gaan we dan puur op ons buikgevoel af, we houden eigenlijk te weinig rekening met wat de kinderen écht willen.'

Het creëren van een 'tool' waarbij kinderen ondervraagd worden over het onderwerp 'Wat is een vakantiespeelplein voor jullie, wat moet aanwezig zijn?' zou een meerwaarde kunnen bieden binnen vakantiespeelpleinen. Met de resultaten van deze bevraging kunnen de vakantiespeelpleinen vervolgens aan de slag gaan om hun vakantiespeelplein aan te passen aan de wensen van de kinderen.

Deze opmerking werd ook aangehaald door een andere speelpleinverantwoordelijke. Zij maakte hierbij de link met de 'picto-play' van VVJ. Via 'Picto-play' worden de kinderen mee betrokken bij het ontwerpen van een avontuurlijke speelomgeving. Via pictogrammen geven kinderen aan welke elementen er volgens hen aanwezig zouden moeten zijn. Hieruit kwam bij de verantwoordelijke het idee naar voor om een variant op deze 'Picto-play' te ontwerpen. In de vorm van een workshop of vorming zouden animatoren tips kunnen krijgen over de manier waarop zij samen met de kinderen op zoek gaan naar een ideale buitenomgeving die avontuurlijk speelgedrag stimuleert.

5.3 BEPERKINGEN ROND HET STIMULEREN VAN AVONTUURLIJK SPEELGEDRAG

Binnen het bespreken van dit onderwerp kwamen opnieuw enkele beperkingen naar voor die eerder vernoemd worden. Het feit dat niet alle vakantiespeelpleinen over een ruimte beschikken om dergelijke omgevingen te realiseren, bleek hierbij de grootste beperking.

Één speelpleinverantwoordelijke haalt deze bedenking aan als een echt probleem. Het betreffende speelplein had vroeger een locatie ter beschikking waar alles mogelijk was op vlak van avontuurlijk spel. Dit vakantiespeelplein had een planning opgesteld die in de loop der jaren uitgevoerd zou worden, om de omgeving mee om te toveren tot een avontuurlijk domein. Door middel van een proces heeft dit vakantiespeelplein onverwacht hun domein moeten opgeven. Het speelplein verhuisde naar een andere locatie, die gedeeld moet worden met andere instanties. Het feit dat vakantiespeelpleinen vaak niet beschikken over een eigen domein waarin zij de vrijheid en mogelijkheden hebben om de omgeving uit te bouwen zoals deze er voor een vakantiespeelplein zou moeten uitzien, wordt gezien als een probleem. Ook de andere speelpleinverantwoordelijken lieten meermaals vallen dat het avontuurlijke aspect binnen een vakantiespeelplein voor een groot deel vast hangt aan de omgeving en infrastructuur van het vakantiespeelplein. Hierbij moeten zij toegeven momenteel niet over de mogelijkheden te beschikken om dit avontuurlijke aspect ten goede te verwerken binnen de organisatie van hun vakantiespeelplein. Vijf van de zes ondervraagde vakantiespeelpleinen worden momenteel georganiseerd in basisscholen binnen de gemeente. Hierdoor hangen zij vast aan de regels en ruimtes van deze scholen. De speelpleinverantwoordelijken laten weten dat de wil om dit avontuurlijke aspect meer te integreren aanwezig is, maar het vaak onmogelijk te verwezenlijken valt.

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Want ik denk dat er heel veel afhangt van de locatie waar je zit met een speelplein. Het is al niet zo evident om nu bijvoorbeeld in een school dingen te doen. Er zijn al zo veel afspraken over hoe de dingen daar verlopen, hoe de dingen daar staan, binnen een lokaal. het is gewoon niet evident als je op een gezamenlijke locatie zit om daar dan dingen in mee te vormen. Plus ook, je zit met een bepaald budget. Ik denk dat dat minder evident is dan wanneer je een terrein beschikbaar hebt en ik denk dat dat ook wel een groot punt zal zijn dat uit je onderzoek naar voor zal komen.'

Citaat van speelpleinverantwoordelijke: 'Ja, VDS is erg voor het open speelaanbod en dat is heel mooi op papier, maar ja je zit daar soms met zo'n beperkte locatie dat je dat niet overal kan creëren. En dat moet eigenlijk locatie per locatie bekeken worden.'

DISCUSSIE EN CONCLUSIE

1. BESPREKING

Binnen dit deel van de masterproef worden de resultaten besproken aan de hand van de voorafgaande literatuurstudie en de bespreking met enkele werknemers uit de organisatie VDS vzw. De onderzoeksvragen worden behandeld in volgorde van de onderwerpen van de onderzoeksvragen die gekoppeld zijn aan het onderzoek.

1.1 DE BEGRIPPEN 'VEILIG SPELEN' EN 'AVONTUURLIJK SPELEN'

In het eerste deel van de bespreking wordt de vraag 'Wat verstaat de begeleiding op het vakantiespeelplein onder de begrippen 'veilig spelen' en 'avontuurlijk spelen?' besproken. Zoals eerder vermeld blijkt het begrip 'veilig spelen' op de vakantiespeelpleinen concreter te omschrijven dan het begrip 'avontuurlijk spelen'. Toezicht houden over omgeving en kinderen blijkt de belangrijkste factor om veiligheid tijdens het spelen te garanderen binnen vakantiespeelpleinen. Animatoren leggen de focus bij veilig spelen meer op hun omgang en afspraken met kinderen, speelpleinverantwoordelijken leggen hun focus meer op de omgeving van het vakantiespeelplein. Dit komt ook naar voor in de literatuur. Veiligheid binnen het speelgedrag van kinderen wordt vaak gekoppeld aan de vraag of de speelomgeving van kinderen veilig is (Ball e.a., 2008). Deze veiligheid kan nagegaan worden, door te kijken naar de aanwezige veiligheidsstandaarden (Sandseter & Sando, 2016). Veiligheid zal altijd een belangrijk onderdeel van het spel blijven (Staempfli, 2009). Maar zowel uit de bevraging als uit de literatuurstudie komt naar voor dat veiligheid nooit 100% gegarandeerd kan worden, waarbij men moet accepteren dat er altijd risico's verbonden zullen zijn aan spelende kinderen (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009a).

Het begrip 'veilig spelen' kan vanuit dit onderzoek het best omschreven worden als een vorm van spelen waarbij:

- steeds toezicht aanwezig is van begeleiding (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009)
- het spelen plaatsvindt op een afgebakend terrein
- activiteiten aangepast zijn aan de kinderen
- veiligheidsstandaarden aanwezig zijn, om risico's binnen de speelomgeving te reguleren (Sandseter & Sando, 2016)

Bij het bespreken van het begrip 'veilig spelen', kwam naar voor dat veiligheid binnen het spel door verschillende aspecten kan beïnvloed worden. Het gaat hier om aspecten zoals leeftijd en karakter van de kinderen en de grootte van de groep. Uit de literatuur blijkt dat vooral het karakter van kinderen bepalend is. Het feit dat kinderen al dan niet een 'risicovol' karakter hebben zal veel invloed hebben op het verloop van het spel (Hansen Sandseter, 2007).

Naast invloed van het karakter worden in de liteartuur ook genderverschillen tussen jongens en meisjes aangehaald als mogelijke factor. Jongens zouden hierbij uit nature iets risicovoller spelen (Christensen & Mikkelsen, 2008).

Het begrip 'avontuurlijk spelen' werd minder concreet omschreven. Al snel kwam men tot de conclusie dat zowat alles tot avontuurlijk spelen kan behoren. Het begrip valt zeer ruim te omschrijven. Elementen die gekoppeld kunnen worden aan avontuurlijk spel zijn uitdaging en het verleggen van grenzen. Deze elementen liggen in lijn met de omschrijving van VDS vzw rond avontuurlijkheid. Volgens hen draait avontuurlijk spelen rond het ontdekken van nieuw dingen en het verleggen van grenzen, waarbij het niet altijd om extreme activiteiten hoeft te gaan (Weckhuyse, 2016). Verder wordt avontuurlijk spel gelinkt met het natuurlijke en worden elementen zoals het buiten spelen, ravotten in bossen, ... aan het begrip gekoppeld. Daarbij worden bijhorende speelvormen vernoemd die ook in de literatuur aan bod komen. Het gaat hier om speelvormen zoals spelen op hoogtes, spelen met snelheid, al tuimelend spelen, al verstoppend spelen, ... (Hansen Sandseter, 2017). Binnen de literatuur wordt de term 'avontuurlijk spelen' verder aangevuld met het nemen van risico's en risicovol spelen (Hansen Sandseter, 2007) waarbij kinderen uitdagingen aangaan (Brussoni e.a., 2015).

Uit de onderzoeksresultaten kwam daarnaast nog een merkwaardig onderscheid naar voor waarbij twee verschillende aspecten van avontuurlijk spel werden opgenoemd. Enerzijds kan avontuurlijk spel gezien worden als het buiten spelen in de natuur. Anderzijds kan avontuurlijk spel er ook uit bestaan materialen op andere manieren te gebruiken om zo tot nieuwe inzichten en activiteiten te komen.

Het begrip 'avontuurlijk spelen' kan vanuit dit onderzoek het best omschreven worden als een vorm van spelen waarbij:

- er oog is voor uitdaging en vernieuwing binnen activiteiten (Weckhuyse, 2016)
- er risico's kunnen/mogen genomen worden tijdens het spelen
- er buiten gespeeld kan worden, met aanwezigheid van natuurlijke elementen
- er oog is voor creatieve omgang met materialen binnen activiteiten

1.2 STIMULEREN VAN AVONTUURLIJK SPEELGEDRAG

In de volgende alinea wordt een antwoord geformuleerd op de vraag hoe vakantiespeelpleinen avontuurlijk speelgedrag kunnen stimuleren. Animatoren lijken er zich van bewust te zijn dat zij als begeleiding een grote rol hebben binnen dit proces van stimulering. Avontuurlijke speelgedrag kan door hen gestimuleerd worden door actief mee te spelen, impulsen aan te bieden en af te wijken van originele, voorbereide activiteiten. Deze elementen liggen opnieuw in lijn met de rol die omschreven wordt binnen de literatuurstudie. De kerntaak van animatoren bestaat er namelijk uit zoveel mogelijk speelkansen te creëren bij kinderen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015b). Zoowel door activiteiten aan te bieden als gewoonweg mee te spelen met de kinderen (Fort e.a., 2012).

De rol van de animator wordt ook gezien als een groeiproces waarbij men doorheen de jaren heen ervaringen opdoet om uiteindelijk te leren wat je binnen een spel al dan niet kan toelaten. Animatoren lijken vaak een stimulans nodig te hebben in hun omgang met kinderen. VDS vzw vult hier in hun bespreking op aan dat speelpleinsector niet mag vergeten dat animatoren moeten leren, waarbij avontuurlijk spelen ook gezien kan worden als iets dat men leert doorheen de jaren. Volgens VDS vzw moet men hier in de toekomst rekeningmee houden binnen de animator - cursussen die jongeren volgen om animator te worden.

In het onderzoek wordt verder de link gelegd met de evaluatiemomenten die vakantiespeelpleinen voorzien voor animatoren. De opmerking hierbij is dat deze evaluatiemomenten vooral georganiseerd worden voor nieuwe animatoren. Naarmate animatoren enkele weken op het vakantiespeelplein staan en ervaringen op doen, wordt er minder aandacht besteed aan het evalueren. Nu blijkt dat de rol van animatoren als een groeiproces omschreven wordt, zouden de evaluatiemomenten een meerwaarde kunnen vormen. Op deze manier krijgt elke animator de kans om zijn persoonlijke groeiproces te blijven bijsturen doorheen de jaren.

Binnen de rol die animatoren hebben bij het stimuleren van avontuurlijk gedrag, komen ook verschillen tussen de animatoren zelf naar voor. Mannelijke animatoren en animatoren die ervaringen hebben binnen jeugdbewegingen, zouden iets avontuurlijker aangelegd zijn. In de literatuur wees onderzoek al eerder uit dat jongens tijdens het spel meer risico's ervaren en ondergaan dan meisjes (Christensen & Mikkelsen, 2008). Dit kan een mogelijke verklaring vormen voor het feit dat deze verschillen zichtbaar zijn tussen mannelijke en vrouwelijke animatoren.

Animatoren kunnen (on)bewust speelkansen verloren laten gaan, door de focus te veel op de veiligheid te leggen. Dit wordt ook bevestigd binnen de literatuur. Het blijkt voor animatoren niet altijd eenvoudig om een goede balans te vinden tussen veiligheid en het creëren van speelkansen (Berten e.a., 2015). Dit wordt deels geweten aan het groeiproces waarnaar eerder al naar verwezen werd. Dit groeiproces kan het voor een animator moeilijk maken beslissingen te maken die al dan niet toegestaan zijn. Verder kan hier nog een mogelijke verklaring aan toegevoegd worden. Uit de resultaten bleek al dat het begrip 'avontuurlijk spelen' moeilijk te omschrijven valt, waardoor geconcludeerd kan worden dat niet elke animator een even goed zicht heeft op dit begrip. Dit kan verklaren waarom animatoren zich niet altijd inzetten op dit avontuurlijke aspect binnen een spel. Het is tenslotte moeilijk om avontuurlijk spel aan te bieden, wanneer men zelf niet goed weet wat dit avontuurlijk spel kan inhouden. Op deze manier kunnen speelkansen ook verloren gaan.

Naast de rol die de animator heeft binnen het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag, kwamen ook andere manieren naar voor waarop vakantiespeelpleinen zich kunnen inzetten om avontuurlijk speelgedrag te stimuleren. Het onderzoek gaf aan dat vakantiespeelpleinen nood blijken te hebben aan een vorming 'avontuurlijk speelgedrag stimuleren'. Dit wordt als hulpmiddel gezien om animatoren bij te staan in het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag.

VDS vzw laat via de bespreking weten dat verschillende elementen van het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag al verweven zitten in meerdere vormen die zij aanbieden. Ze geven aan open te staan deze elementen samen te nemen en zo een vorming 'avontuurlijk speelgedrag stimuleren' te ontwikkelen en aan te bieden.

Naast het opstellen van een vorming, zou het creëren van een duidelijke speelvisie, een stap in de goede richting kunnen zijn om avontuurlijk speelgedrag te stimuleren. Tijdens het onderzoek kwam men tot de conclusie dat sommige vakantiespeelpleinen niet beschikken over een eigen speelvisie waarin beschreven staat waar zij als vakantiespeelplein voor staan. Het avontuurlijke spel zou bijgevolg een plek kunnen krijgen binnen deze speelvisie, waardoor het avontuurlijke aspect automatisch meer tot uiting zou komen binnen de werking. De noodzaak van dergelijke speelvisie wordt ook in de literatuur aangehaald. Vakantiespeelpleinen moeten aandacht vestigen aan het opstellen van een duidelijke speelvisie, aangezien dit de speelkansen van kinderen kan verhogen (Berten e.a., 2015). VDS vzw voegt hier binnen de bespreking aan toe dat zij via hun organisatie al een handleiding ter beschikking hebben, om vakantiespeelpleinen bij te staan in hun zoektocht naar een eigen speelvisie. Volgens hen schrikt het vakantiespeelpleinen vaak af om een speelvisie op te starten omdat dit gezien kan worden als een groot proces. Vakantiespeelpleinen lijken hierbij niet goed te weten hoe ze dit proces in gang kunnen zetten. Men zou dit proces moeten opdelen in kleinere stukken, om zo stap per stap toch tot een eigen speelvisie te komen.

Als voorlaatste punt kwam de bevinding naar dat de kinderen zelf gehoord moeten worden binnen het proces rond 'avontuurlijk speelgedrag stimuleren'. Een vakantiespeelplein organiseert zich momenteel vaak volgens de denkwijze 'Wat denken we dat kinderen leuk zouden vinden?'. Dit zou moeten veranderen naar de denkwijze 'Wat vinden kinderen nu effectief leuk?'. Het hoofddoel binnen vakantiespeelpleinen is nog steeds het spelen op zich. Een duidelijke omschrijving van dit begrip kan vakantiespeelpleinen ten goede komen (Berten e.a., 2015). Hierbij kan gesteld worden dat kinderen het beste aanspreekpunt vormen om een goede beschrijving te verkrijgen van het begrip 'spelen', om zo meer speelkansen te creëren binnen de werking. VDS vzw ziet voor hun een rol weggelegd in dit gegeven. Zij zouden de eventuele tussenpersoon kunnen zijn die de stem van kinderen effectief gaat bevragen op vakantiespeelpleinen.

Tenslotte wordt aangehaald dat avontuurlijke spel meer kansen zou krijgen wanneer animatoren in de toekomst activiteiten samen zouden op te stellen. Op die manier worden ideeën met elkaar uitgewisseld om tot nieuwe, uitdagende activiteiten te komen.

Ter conclusie uit deze resultaten kan gesteld worden dat vakantiespeelpleinen avontuurlijk speelgedrag kunnen stimuleren door:

- als animator zelf mee te spelen en impulsen aan te geven
- een vorming 'avontuurlijk speelgedrag stimuleren' aan te bieden
- een eigen speelvisie op te stellen, met aandacht voor het avontuurlijke spel
- kinderen een stem te geven in dit proces
- animatoren samen hun activiteiten te laten voorbereiden

1.3 AVONTUURLIJK AANBOD REALISEREN ZOALS OMSCHREVEN IN VISIES ROND 'SPELEN OP EEN VAKANTIESPEELPLEIN'

In de volgende bespreking probeert men een antwoord te geven op de vraag 'Zijn speelpleinen in staat om een avontuurlijk aanbod te realiseren, op de manier zoals avontuurlijkheid wordt omschreven binnen de visies rond 'spelen op een vakantiespeelplein'? Wat zijn hierbij belangrijke hinderpalen? '

Vakantiespeelpleinen blijken het zeer belangrijk te vinden dat kinderen de kans krijgen tot avontuurlijk spel binnen hun werking. Helaas komt men tot de conclusie dat deze kans in realiteit vaak niet gecreëerd wordt. Het avontuurlijke aspect zou namelijk beïnvloed worden door drie aspecten. Namelijk, door de creativiteit die een animator al dan niet ter beschikking heeft, door het verantwoordelijkheidsgevoel waarmee animatoren vaak kampen en tenslotte door een gebrek aan buitenruimte of geschikte locatie.

Zoals eerder vermeld, hebben animatoren een grote rol binnen het creëren van speelkansen. Zij bepalen het speelplezier van kinderen, door het aanbieden van activiteiten en speelimpulsen (Fort e.a., 2012). In die zin bepaald de creativiteit van een animator voor een groot deel mee hoe kinderen spelen op het vakantiespeelplein. Dit zal ook invloed hebben op het avontuurlijke aspect. Daarnaast, lijken animatoren zich soms beïnvloed te voelen in hun omgang met kinderen, door het verantwoordelijkheidsgevoel waar zij mee kampen. Dit verantwoordelijkheidsgevoel weerspiegelt zich in het feit dat animatoren beseffen dat ze instaan voor de zorg van andermans kinderen. De algemeen toegenomen aandacht voor veiligheid binnen de maatschappij kan hiervoor een verklaring zijn. Kinderen worden hierdoor overbeschermd en lijken minder vrijheid te hebben dan vroeger (Play England (Project) & National Children's Bureau, 2009a). Een afname van avontuurlijk buitenspel is hierdoor merkbaar (Frost, 2006). Het verantwoordelijkheidsgevoel kan hierbij gezien worden als een mogelijk gevolg van deze veranderingen binnen de maatschappij. Anderzijds, kan dit ook deels verklaard worden door het verkeerde beeld dat ouders dikwijls hebben over vakantiespeelpleinen. Uit het onderzoek komt naar voor dat ouders vakantiespeelpleinen vooral zien als opvang, waarbij vakantiespeelpleinen vaak als enige (nood)oplossing dienen om opvang te voorzien voor hun kinderen (Mortelmans e.a., 2001). Uit deze vaststelling kan verondersteld worden dat ouders niet altijd weten wat vakantiespeelpleinen juist willen aanbieden aan hun kinderen. Hierbij wordt opgemerkt dat ouders vaak vergeten dat kinderen écht spelen op vakantiespeelpleinen waarbij men niet denkt aan de mogelijke vuile kleren en lichte verwondingen. Met als gevolg dat ouders soms commentaren afleveren aan op de vakantiespeelpleinen. Hierdoor kan verondersteld worden dat animatoren meer verantwoordelijkheidsgevoel op zich nemen om aanvaringen met ouders tegen te gaan.

Tenslotte komt een gebrek aan buitenruimte of geschikte locatie naar voor als derde aspect dat invloed heeft op het al dan niet creëren van kansen op avontuurlijk spel. Opvallend is dat dit gebrek door vijf van de zes speelpleinverantwoordelijken binnen het onderzoek werd aangehaald. Avontuurlijk spel wordt vaak gelinkt aan een avontuurlijke speelomgeving, aangezien de beleving van kinderen sterk beïnvloed wordt door hetgeen de omgeving aan te bieden heeft (Berten e.a., 2015). Het gaat hier dan om omgevingen waar natuurlijke elementen in verweven zijn (Koenis

e.a., 2007), ongestructureerde ruimtes aanwezig zijn (Staempfli, 2009) waarin kinderen kunnen spelen met losse materialen, waarmee men de omgeving zelf kan inrichten (Play England, 2016).

Opmerkelijk is dat binnen het onderzoek wordt toegeven dat vakantiespeelpleinen hier vaak in tekort schieten. De wil om avontuurlijk spel aan te bieden blijkt aanwezig te zijn, maar de omgeving met bijhorende elementen vaak niet. Specifiek, binnen het onderzoek zouden vijf van de zes ondervraagde vakantiespeelpleinen niet over een eigen locatie beschikken waardoor zij, naar eigen zeggen, beperkt zijn in hun mogelijkheden. Dit wordt ook bevestigd in eerder onderzoek waarbij aangegeven wordt dat vakantiespeelpleinen weinig macht of ondersteuning ervaren in verband met de inrichting van hun terreinen (Berten e.a., 2015). Hierdoor hebben niet alle vakantiespeelpleinen de mogelijkheid om uitdagend en risicovol spel aan te bieden (Van Rooijen, 2014).

VDS vzw heeft enkele opmerkingen toe te voegen aan dit derde aspect. Allereerst klinkt dit 'probleem' rond beperkte mogelijkheden op vlak van omgeving en locatie hen bekend in de oren. Vakantiespeelpleinen moeten hun locatie vaak delen met andere instanties, waaronder vaak scholen. Hierbij merken zij zelf op dat binnen het nieuwe decreet aandacht gekomen is voor het delen van schoolinfrastructuur in verband met sportactiviteiten, waarvoor ook subsidies vrijgehouden worden. Helaas geldt dit niet voor 'jeugd'. VDS vzw voegt hier aan toe, dat zij momenteel zelf gesprekken aan gaan met scholen, brede scholen, ... om dit probleem aan te kaarten en mogelijkheden te bespreken.

Toch vinden zij dit probleem wat overdreven. VDS VZW heeft het gevoel dat vakantiespeelpleinen er gewoonweg vaak van uitgaan dat er geen mogelijkheden zijn om hun locatie aan te passen of te veranderen. Volgens VDS VZW zouden vakantiespeelpleinen al veel bereiken door dit probleem zelf op tafel te leggen en bespreekbaar te maken met de eigenaar van de gedeelde locatie. Op die manier zouden veel misverstanden weggewerkt kunnen worden. Ten tweede, wil VDS VZW benadrukken dat dit probleem eerder regiospecifiek aanwezig is, maar niet veralgemeend mag worden naar alle vakantiespeelpleinen, aangezien zij ook mooie voorbeelden kunnen geven waarbij vakantiespeelpleinen wel inzetten op een aantrekkelijke omgeving en locatie.

Ten derde, denkt VDS VZW dat vakantiespeelpleinen zich meer moeten focussen op andere manieren en mogelijkheden om avontuurlijk spel aan te bieden, in plaats van zich enkel te focussen op de omgeving en locatie. Zoals werd aangegeven, kan avontuurlijk spel er ook uit bestaan om op een creatieve manier om te gaan met bestaande materialen. Via deze weg, kan avontuurlijk spel ook aangewakkerd worden, net zoals avontuurlijk spel gestimuleerd kan worden door in te zetten op de creativiteit van de animatoren. Tenslotte, kunnen vakantiespeelpleinen vaak beroep doen op andere locaties in de buurt, die wel avontuurlijk gedrag aangelegd zijn.

Binnen het onderzoek kan geconcludeerd worden dat vakantiespeelpleinen zich bewust zijn van het feit dat avontuurlijk spel geïntegreerd moet worden binnen de werking, waarbij kinderen de kans moeten krijgen tot het avontuurlijke. De wil om avontuurlijk spel aan te bieden, zoals het binnen het concept 'spelen op het vakantiespeelplein' beschreven wordt, is aanwezig. Toch blijkt deze wil vaak niet tot uiting te komen in de realiteit. Belangrijke hinderpalen die deze kans belemmeren verspreiden zich over:

- Het al dan niet hebben van creatieve animatoren
- Het verantwoordelijkheidsgevoel van animatoren
- Het ontbreken in mogelijkheden en omgeving om avontuurlijk spel te stimuleren

1.4 CONSEQUENTIES VOOR VAKANTIESPEELPLEINEN

In het laatste onderdeel wordt een antwoord geformuleerd op de vraag wat de consequenties zijn voor vakantiespeelpleinen, wanneer het ideaalconcept rond avontuurlijk spelen niet aanwezig is/niet gecreëerd kan worden.

Wanneer vakantiespeelpleinen er niet in slagen om het ideaalconcept rond avontuurlijk spelen te creëren binnen hun werking zal dit onvermijdelijk consequenties met zich mee brengen. Zowel voor het vakantiespeelplein zelf, als voor de betrokken personen zoals de animatoren, kinderen en ouders.

Ten eerste zal dit consequenties meebrengen voor het vakantiespeelplein zelf, in die zin dat vakantiespeelpleinen zonder de aanwezigheid van dit avontuurlijke aspect, niet echt representeren wat een vakantiespeelplein zou moeten zijn. Vakantiespeelpleinen kenmerken zich namelijk door het aanbieden van speelimpulsen aan kinderen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerking vzw, 2016) waarbij men het speelplezier van kinderen mee bepaalt (VDS VZW, z.j.). Het avontuurlijke aspect wordt hierbij gezien als een onderdeel van spelen. Kinderen hebben nood aan avontuurlijk spelen omdat dit opwinding en plezier met zich mee brengt, waarbij ze zich leren ontwikkelen (Sandseter & Sando, 2016). Als men het natuurlijke aspect op deze manier bekijkt, kan geconstateerd worden dat het een belangrijk onderdeel vormt van een vakantiespeelplein en een vakantiespeelplein eigenlijk niet echt een vakantiespeelplein kan genoemd worden, wanneer dit avontuurlijke aspect niet aanwezig is.

Ten tweede zal de afwezigheid van avontuurlijk spel op het vakantiespeelplein ook gevolgen met zich meedragen voor de betrokkenen op het vakantiespeelplein. Zo zal dit invloed hebben op de capaciteiten die men heeft als animator. Animatoren hebben namelijk de taak om zich op eender welk moment aan te kunnen passen aan de speelkansen van kinderen (Vlaamse Dienst Speelwerk, 2015). Dit brengt met zich mee dat animatoren uiteraard over de capaciteiten moeten beschikken om op elk moment in te kunnen spelen op de speelkansen van kinderen. Elementen zoals het creatief leren omgaan met materialen, het aanbieden van uitdagingen en vernieuwing brengen (Weckhuyse, 2016), zijn enkele manieren om in te gaan op deze speelkansen van kinderen. Deze opgesomde elementen worden echter ook gekoppeld aan het avontuurlijk spel.

Hierdoor kan geconcludeerd worden dat wanneer animatoren oog hebben voor het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag, zij automatisch capaciteiten zullen ontwikkelen die hen tot goede animatoren maken. Animatoren die geen oog hebben voor het stimuleren van avontuurlijk gedrag kunnen in die zin benadeeld zijn.

Naast de animatoren, zal dit ook invloed hebben op de ouders die hun kinderen naar vakantiespeelpleinen brengen. Zoals eerder vermeld, blijken ouders vaak niet te weten waarvoor een vakantiespeelplein echt staat (Mortelmans e.a., 2001). Ouders hechten hier volgens de speelpleinverantwoordelijken niet zoveel belang aan, zolang hun kinderen maar opgevangen worden en veilig zijn. Wanneer het avontuurlijke aspect meer verweven zou zitten in de werking van vakantiespeelpleinen, kan dit een eerste stap in de goede richting zijn, om betrokkenheid bij ouders aan te wakkeren. Wanneer vakantiespeelpleinen zich, zoals eerder vermeld, inzetten op het maken van een persoonlijke speelvisie, waarin het avontuurlijke aspect verweven zit, kan deze speelvisie overgedragen worden naar de ouders. Dit kan een eerste zet zijn om bij ouders een correcter beeld te creëren over vakantiespeelpleinen.

Tenslotte, zal het ontbreken van het avontuurlijke aspect binnen vakantiespeelpleinen, onvermijdelijk ook gevolgen met zich meebrengen voor de kinderen zelf. Hierbij kunnen de kinderen gezien worden als de belangrijkste doelgroep, aangezien zij diegenen zijn die effectief binnen de werking vertoeven. Spelen wordt gezien als een centraal iets binnen het welzijn van kinderen (Play England, 2016). Het is een deel van hun vrije tijd waarin ze plezier beleven (VDS vzw, z.j.). Hierbij is het avontuurlijke aspect een belangrijk onderdeel om tot volledige plezierbeleving te komen. Avontuurlijk spel blijkt positieve effecten teweeg te brengen op de gezondheid van kinderen (Brussoni e.a., 2015). Kinderen leren omgaan met risico's waardoor het tot een essentieel aspect van hun ontwikkeling behoort (Great Britain, Department for Children, Great Britain, & Department for Culture, 2008). Uit deze vaststelling kan opgemaakt worden dat kinderen op vakantiespeelpleinen hoe dan ook gestimuleerd moeten worden in avontuurlijk spel. Wanneer dit niet het geval is, kan gesteld worden dat kinderen op vakantiespeelpleinen de kans niet krijgen om zich ten volle te ontwikkelen.

2. BEPERKINGEN EIGEN ONDERZOEK

Binnen het onderzoek zijn slechts zes vakantiespeelpleinen ondervraagd, in en rond Vlaams – Brabant. Dit maakt dat de resultaten van het onderzoek niet representatief zijn en niet te veralgemenen zijn naar andere vakantiespeelpleinen binnen Vlaanderen toe. Zo zouden bevragingen van vakantiespeelpleinen in andere regio's andere resultaten met zich mee kunnen brengen. Dit maakt dat dit onderzoek eerder gezien kan worden als een verkennend onderzoek, waarbij verder onderzoek nodig is om representatieve conclusies te trekken.

Aangezien slechts zes vakantiespeelpleinen ondervraagd werden, is er ook een beperkt aantal respondenten binnen het onderzoek. Het was een moeilijke opgave om voldoende respondenten te vinden die wilden deelnemen aan het onderzoek. Deze moeilijkheid spitste zich toe op het vinden van animatoren die bereid waren deel te nemen aan de focusgroepen.

Als onderzoeker had men geen rechtstreeks contact met deze animatoren. Het contact verliep via de speelpleinverantwoordelijken. Het waren de speelpleinverantwoordelijken die animatoren bijeen verzamelden voor de focusgroepen. Dit maakte dat het gewenste aantal respondenten per focusgroep vaak niet werd behaald.

Zoals eerder vermeld werd de focus binnen dit onderzoek gelegd op lagere schoolkinderen. Hier werd bewust voor gekozen, om het onderzoek duidelijk te kunnen afbakenen. Daarnaast werd ook de veronderstelling gemaakt dat de houding van animatoren tegenover het speelgedrag van kleuters zou kunnen verschillen tegenover hun houding naar lagere schoolkinderen toe. Dit maakt dat sommige delen binnen het onderzoek enkel afgestemd zijn op lagere schoolkinderen en bijvoorbeeld niet op kleuters. Hierdoor ligt de focus binnen het onderzoek eigenlijk maar op een deel van de speelpleinwerking.

Tenslotte is de focus binnen het onderzoek van het onderwerp 'evenwicht zoeken tussen veilig en avontuurlijk spelen' verschoven naar het onderwerp 'mogelijkheden die vakantiespeelpleinen al dan niet hebben om avontuurlijk spel aan te bieden'. Deze verschuiving is ontstaan, na analyseren van de onderzoeksresultaten, waardoor het niet meer mogelijk was dit bijkomende onderwerp grondiger te onderzoeken.

3. AANBELEVINGEN VERDER ONDERZOEK

Uit bovenstaande beperkingen van het eigen onderzoek kan opgemaakt worden dat aan te raden is verder onderzoek te verrichten. Via verder onderzoek kan dieper ingegaan worden op de tweede invalshoek die binnen het onderzoek naar voor gekomen is. Namelijk, de invalshoek rond de mogelijkheden die vakantiespeelpleinen al dan niet hebben om avontuurlijk spel aan te bieden. Hierbij moet bevraagd worden in hoeverre vakantiespeelpleinen te maken hebben met beperkte mogelijkheden, in hoeverre deze beperking al dan niet als een probleem wordt ervaren, of dit geldt voor alle speelpleinen, ... Kortom, uit dit onderzoek blijkt dat deze invalshoek als een probleem wordt ervaren, waar momenteel onvoldoende informatie over gekend is.

Via verder onderzoek zouden ook andere regio's bevraagd kunnen worden om een representatiever beeld te verkrijgen over alle vakantiespeelpleinen in Vlaanderen. Tenslotte kan verder onderzoek zich ook focussen op kleuters op vakantiespeelpleinen, en de verhouding tussen veiligheid en avontuurlijkheid daarbij bespreken, om een totaalbeeld te verkrijgen van de speelpleinwerking.

4. PRAKTISCHE EN BELEIDSAANBEVELINGEN

Uit het onderzoek volgen enkele aanbevelingen die aangereikt kunnen worden aan de Vlaamse Dienst speelpleinwerking en vakantiespeelpleinen.

Allereerst dient men aandacht te vestigen op een goede omschrijving van 'avontuurlijk spelen'. Elementen van avontuurlijk spel kunnen omschreven worden, maar vakantiespeelpleinen lijken het moeilijk te hebben om het begrip duidelijk af te bakenen. Het begrip is momenteel te ruim, te vaag, wat afremmend kan werken voor sommige animatoren om dit te stimuleren. Wanneer vakantiespeelpleinen voor zichzelf duidelijk kunnen maken wat zij verstaan onder avontuurlijk

spelen, zal het voor animatoren makkelijker zijn om hier naartoe te werken. Dit kan verwezenlijkt worden door via VDS vzw een tool te creëren waarbinnen alle aspecten en elementen die tot avontuurlijk spelen behoren opgelijst staan. Via deze tool kan elk vakantiespeelplein voor zichzelf aanvinken of afkruisen welke aspecten/elementen al dan niet tot avontuurlijk spel behoren. Op die manier kan elk vakantiespeelplein voor zichzelf een eigen omschrijving van 'avontuurlijk spelen' ontwikkelen en uitdragen.

Daarnaast kan er binnen de vakantiespeelpleinen ingezet worden op het ontwikkelen van een persoonlijke speelvisie. Hierbij gaat het om een speelvisie die vakantiespeelpleinen zelf gecreëerd hebben, afgestemd op hun mogelijkheden, waarin verwerkt staat wat zij persoonlijk willen bereiken met hun vakantiespeelplein. Binnen deze speelvisie kan hun eigen omschrijving van avontuurlijk spel geïntegreerd worden. Om op deze manier het avontuurlijke aspect meer kansen te geven binnen de werking, maar ook om aan andere betrokkenen duidelijk te maken dat het avontuurlijke aspect een onderdeel vormt van het vakantiespeelplein.

Verder mag het leer – en groeiproces van animatoren niet uit het oog verloren worden binnen vakantiespeelpleinen. Animatoren leren uit ervaringen en zullen hieruit ook leren hoe zij avontuurlijk gedrag kunnen stimuleren. Binnen de vormingen en cursussen die aangeboden worden aan animatoren, moet de aandacht voor dit groeiproces aanwezig zijn. Maar deze aandacht moet vooral blijven bestaan eenmaal animatoren op het vakantiespeelplein staan. Dit kan door de evaluatiemomenten van animatoren persoonlijker te maken en meer af te stemmen op ieders groeiproces, waarbij ook aandacht gevestigd wordt op het 'leren avontuurlijk spelen'.

Verder kan ook ingezet worden op het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag via het ontwikkelen van een vorming. Namelijk, een vorming die animatoren bijstaat in hun zoektocht naar het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag, waarbij samen op zoek wordt gegaan naar tips & tricks om avontuurlijke speelkansen te creëren. Hieronder worden de onderwerpen die aanwezig moeten zijn in dergelijke vorming nogmaals opgesomd:

- een duidelijke definiëring van 'wat is avontuurlijk spelen?'
- een bewustmaking bij de animatoren van het feit dat kinderen nood hebben aan avontuurlijkheid binnen hun spel
- concrete voorbeelden waarin de animatoren zelf mee op zoek gaan naar manieren om op andere wijze te kijken naar diverse materialen en op basis daarvan originele spelactiviteiten te ontwikkelen
- animatoren ideeën aanreiken om ondanks een beperkte omgeving en beperkte materialen toch in te zetten op die avontuurlijkheid

Ten slotte kan ook de stem van kinderen meer gehoord worden binnen dit proces. Via de stem van kinderen kan geluisterd worden naar hetgeen zij verstaan onder avontuurlijk spelen en hetgeen zij als belangrijk en prioritair beschouwen op het vakantiespeelplein. Op deze manier kunnen vakantiespeelpleinen hun werking in de mate van het mogelijke aanpassen, om via deze weg ook ten volle in te kunnen zetten op het creëren van speelkansen en dit avontuurlijke aspect binnen het spel te stimuleren.

Hier kan VDS VZW opnieuw een rol in spelen door een soort tool te creëren waarbij zij gedurende één dag langskomen op het vakantiespeelplein, waarbij de stem van de kinderen gehoord wordt. De conclusies die uit de bevestigingen naar voor gekomen zijn, kunnen later doorgespeeld worden naar het vakantiespeelplein zelf, om hiermee aan de slag te gaan.

5. CONCLUSIE

Oorspronkelijk richtte deze masterproef zijn aandacht op het zoeken naar een optimaal evenwicht tussen veilig en avontuurlijk spelen, waarbij getracht werd manieren te zoeken om dit avontuurlijk spel optimale kansen te geven binnen de werking van de Vlaamse vakantiespeelpleinen. Een toegenomen aandacht voor de veiligheid van het kind zou ervoor zorgen dat veiligheid momenteel de bovenhand neemt, waardoor speelkansen verloren gaan binnen het spel van kinderen. Uit het onderzoek kan geconstateerd worden dat veronderstellingen rond deze toegenomen invloed van veiligheid niet voelbaar zijn binnen de werking, zoals deze in essentie verondersteld worden. Speelkansen kunnen mogelijk wel verloren gaan door het verantwoordelijkheidsgevoel waarmee animatoren kampen en door de onervarenheid die men als nieuwe animator ondervindt.

Bovendien kwam een andere opmerkelijke conclusie naar voor. Hoewel vakantiespeelpleinen zich bewust zijn over het belang van avontuurlijk spel, wordt hier in de praktijk zelden op ingezet. De meest voorkomende reden voor dit tekort heeft betrekking op de buitenruimte van vakantiespeelpleinen. Vakantiespeelpleinen blijken vaak niet in het bezit te zijn van de juiste locatie en infrastructuur om avontuurlijk spel aan te bieden. Uit deze conclusie kan geconstateerd worden dat vakantiespeelpleinen dikwijls niet beschikken over de juiste locatie waardoor het voor hen onmogelijk wordt een avontuurlijk speelaanbod te realiseren.

Uit deze conclusie ontstaat de vraag of deze vakantiespeelpleinen nog wel passen in het concept van vakantiespeelpleinen. Vakantiespeelpleinen staan in essentie gelijk aan de plaats waarin kansen gecreëerd worden om optimaal te kunnen spelen. Het avontuurlijke aspect is hiervan een belangrijk element. Kunnen kinderen nog tot optimaal spel komen wanneer blijkt dat dit avontuurlijke aspect niet aanwezig is? De vakantiespeelpleinen die niet beschikken over de mogelijkheden om een avontuurlijk speelaanbod te realiseren, zullen onvermijdelijk consequenties met zich meedragen. Deze gevolgen hebben overwegend betrekking op de werking van het vakantiespeelplein zelf als op de kinderen die deelnemen aan het speelaanbod binnen die vakantiespeelpleinen.

De consequenties voor kinderen hebben betrekking op het ervaren van de optimale speelkansen. Wanneer kinderen de kans tot optimaal spel niet krijgen, kan dit gevolgen hebben voor hun verdere ontwikkeling. Via spel leren kinderen namelijk vaardigheden en leren ze zelf ontdekken. De kans tot optimaal spel kan hierdoor gezien worden als een noodzaak. De consequenties voor de werking van de vakantiespeelpleinen zelf, hebben vooral betrekking op het vraag of deze vakantiespeelpleinen nog gezien kunnen worden als vakantiespeelpleinen. Wanneer vakantiespeelpleinen er niet in slagen om zich te ontwikkelen binnen de eigenschappen van een vakantiespeelplein, kan spelen dan nog steeds gezien worden als het hoofddoel of kunnen deze vakantiespeelpleinen eerder gezien worden als een vorm van opvang? Een gevarieerde speelomgeving behoort nu eenmaal tot een van de belangrijk aspecten van een kwaliteitsvol vakantiespeelplein waarbij optimale speelkansen ten volle gecreëerd worden. Het belang van de omgeving mag hierbij niet vergeten worden. Wanneer vakantiespeelpleinen niet over de mogelijkheid beschikken om een gevarieerde speelinfrastructuur te verwezenlijken, kan gesteld worden dat zij niet voldoen in al hun taken.

Het probleem rond de onmogelijkheid om avontuurlijk speelaanbod te realiseren kan deels verklaard worden door het feit dat niet alle vakantiespeelpleinen beschikken over een eigen terrein of locatie. Vakantiespeelpleinen die genoodzaakt zijn om hun locatie te delen met andere organisaties, hebben vaak een beperkte vrijheid binnen het verkiezen van materialen en indeling van de ruimte. Maar, hier kunnen ook de mogelijkheden van het beschikbare budget aan gekoppeld worden. Men mag niet veronderstellen dat ieder vakantiespeelplein over voldoende budget beschikt om de omgeving op een optimale manier in te richten. Binnen dit probleem kan misschien een rol weggelegd worden voor de lokale autoriteiten en hun partners om voldoende plaatsen te voorzien in de buurt waarop vakantiespeelpleinen beroep kunnen doen.

De vaststelling maakt duidelijk dat er nood is aan verder onderzoek omtrent de omgeving van vakantiespeelpleinen. Via onderzoek moet gekeken worden in welke mate het speelpleinlandschap in Vlaanderen zich herkent in dit probleem. Welke redenen zorgen ervoor dat vakantiespeelpleinen niet over de juiste locatie en infrastructuur beschikken? Kan het concept rond vakantiespeelpleinen dat leeft binnen het jeugdwerk hierdoor nog gerealiseerd worden in de praktijk? Wat zijn mogelijke oplossingen om ervoor te zorgen dat vakantiespeelpleinen wel over de mogelijkheden beschikken om een avontuurlijk speelaanbod te realiseren? Dit onderzoek stelt vast dat de infrastructuur en omgeving van vakantiespeelpleinen een meer besproken thema moet worden binnen het jeugdwerk, waarbij men deze infrastructuur en omgeving onder de loep dient te nemen. Er moet meer geijverd worden voor het gebruik van avontuurlijke speelruimtes. Door dit probleem bespreekbaar te maken, kunnen mogelijke veranderingen binnen het speelpleinlandschap in Vlaanderen aangekaart worden en tegemoet komen aan deze beperking.

Naast deze grote conclusie bleef het hoofddoel van het onderzoek eruit bestaan manieren te vinden waarop vakantiespeelpleinen zich kunnen inzetten om avontuurlijke speelkansen te ontwikkelen binnen hun werking. Als antwoord op deze hoofdvraag werden enkele concrete aanbevelingen meegegeven die zowel door VDS vzw als door vakantiespeelpleinen zelf gebruikt kunnen worden om het avontuurlijke aspect meer te integreren.

REFERENTIELIJST

- Ariès, P. (1987). *De ontdekking van het kind: sociale geschiedenis van school en gezin*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Goede, M. P. M. de, Peters, V., & Velden, T. M. H. van der. (2016). *Basisboek kwalitatief onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Baarda, B., Hulst, M. van der, & Goede, M. P. M. de. (2015). *Basisboek interviewen: handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Groningen; Houten: Noordhoff Uitgevers bv.
- Baarda, B., Bakker, E., Van der Hulst, M., Fischer, T., Julsing, M., Van Vianen, R., & De Goede, M. (2002). *Basisboek Methoden en Technieken* (5e ed.). Groningen/Houten, Nederland: Noordhoff Uitgevers.
- Ball, D. J., Gill, T., Spiegel, B., Great Britain, Department for Children, S. and F., Great Britain, & Department for Culture, M. and S. (2008). *Managing risk in play provision: implementation guide*. Geraadpleegd op 11 augustus 2017, van <http://www.playengland.org.uk/media/172644/managing-risk-in-play-provision.pdf>
- Basilio, M., Kuvalja, M., Verma, M. & Whitebread, D. (2012). *The importance of play..* Geraadpleegd op 15 november 2017, van http://www.importanceofplay.eu/IMG/pdf/dr_david_whitebread_-_the_importance_of_play.pdf
- Berten, H., Dekeyser, P., Meire, J., Piessens, A., Schaubroeck, K., & Van Breda, L. (2015). Speelpleinwerkingen in Vlaanderen en Brussel. Een onderzoek bij kinderen, begeleiding en verantwoordelijken. Brussel: Onderzoekscentrum Kind & Samenleving vzw - Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, afdeling Jeugd. Geraadpleegd op 9 augustus 2017, van <http://k-s.be/medialibrary/purl/nl/3240676/RapportSpeelpleinonderzoekDEF.pdf>
- Brussoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Sandseter, E., Bienenstock, A., ... Tremblay, M. (2015). What is the Relationship between Risky Outdoor Play and Health in Children? A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(6), 6423–6454. <https://doi.org/10.3390/ijerph120606423>
- Brussoni, M., Olsen, L. L., Pike, I., & Sleet, D. A. (2012). Risky Play and Children's Safety: Balancing Priorities for Optimal Child Development. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 9(12), 3134–3148. <https://doi.org/10.3390/ijerph9093134>
- Christensen, P., & Mikkelsen, M. R. (2008). Jumping off and being careful: children's strategies of risk management in everyday life. *Sociology of Health & Illness*, 30(1), 112–130. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.2007.01046.x>

COUNCIL OF EUROPE. (2017). *THINKING SERIOUSLY ABOUT YOUTH WORK - AND HOW TOPREPARE PEOPLE TO DO IT*. S.l.: COUNCIL OF EUROPE.

De Witte, N. (2014, 20 augustus). Focusgroepen. [powerpoint]. Geraadpleegd op 2 februari 2018 van <https://pointcarre.vub.ac.be/>

Dunne, A., Ulicna, D., Murphy, I., Golubeva, M., European Commission, Directorate-General for Education and Culture, & ICF GHK. (2014). *Working with young people: the value of youth work in the European Union*. Geraadpleegd op 18 oktober van <http://bookshop.europa.eu/uri?target=EUB:NOTICE:NC0414172:EN>

Fort, K., Breugelmans, B., Daenen, J., & Bailleul, A. (2012). *Speelaanbod organiseren: handleiding voor speelpleinwerkers*. Brussel: Politeia.

Frost, J. (2006). *The dissolution of children's outdoor play: causes and consequences*. Geraadpleegd op 9 november 2017, van <http://www.imaginationplayground.com/images/content/3/0/3000/the-dissolution-of-children-s-outdoor-play-causes-consequence.pdf>

Gill, T. (2007). *No fear: growing up in a risk averse society*. Geraadpleegd op 10 augustus 2017 van <https://timrgill.files.wordpress.com/2010/10/no-fear-19-12-07.pdf>

Great Britain, Department for Children, S. and F., Great Britain, & Department for Culture, M. and S. (2008). *The Play Strategy*. Nottingham: DCSF Publications.

Hansen Sandseter, E. B. (2007). Categorising risky play—how can we identify risk-taking in children's play? *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237–252. <https://doi.org/10.1080/13502930701321733>

Koenis, R., van den Berg, A., van den Berg, M. (2007) *Spelen in het groen: effecten van een bezoek aan een natuurspeelplaats op het speelgedrag, de lichamelijke activiteit, de concentratie en de stemming van kinderen*. Geraadpleegd op 26 januari 2018, van <http://content.alterra.wur.nl/Webdocs/PDFFiles/Alterraraapporten/AlterraRapport1600.pdf>

Lester, S & Maudsley, M (2006) *Play Naturally: A review of children's natural play*. Geraadpleegd op 20 november 2017, via http://www.playengland.org.uk/wp-content/uploads/2007/11/play_naturally_a_review_of_childrens_natural_play.pdf

Lester, S., Russell, W., Play England, & National Children's Bureau. (2008). *Play for a change: play, policy and practice : a review of contemporary perspectives : summary report*. Geraadpleegd op 7 augustus 2017, via <http://www.playengland.org.uk/media/120519/play-for-a-change-summary.pdf>

Little, H., Sandseter, E. B. H., & Wyver, S. (2012). Early Childhood Teachers' Beliefs about Children's Risky Play in Australia and Norway. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 13(4), 300–316. <https://doi.org/10.2304/ciec.2012.13.4.300>

Moreel, E., Nys, K. & Van Leeuwen, K. (2015). Ouders en jeugdwerk. Ervaringen en verwachtingen van ouders over deelname en betrokkenheid bij jeugdwerk. [Onderzoeksrapport]. Brussel: Departement Cultuur, Jeugd, Sport & Media.

Mortelmans, D., Ceulemans, C., Degeeter, D., & Hermans, G. (2001). Behoeften aan kinderopvang in de stad Antwerpen. *Over.werk : tijdschrift van het Steunpunt WSE.*, 2001(3), 130-133.

Geraadpleegd op 7 februari 2018 van

<http://uahost.uantwerpen.be/cello/docs/20091211111237GKSR.pdf>

National Playing Fields Association (NPFA) (2000) *Best Play: What play provision should do for children*. Geraadpleegd op 13 november 2017, via

<http://www.freeplaynetwork.org.uk/pubs/bestplay.pdf>

Play England. (2016). *Standards, assessment indicators and evidence – a manual*. Quality In Play.

Geraadpleegd op 10 augustus 2017, van <http://www.playengland.org.uk/wp-content/uploads/2015/11/QualityInPlay2017web.pdf>

Play England (Project), & Nation Children's Bureau. (2008). *Managing risk in a play provision: a position statement*. London: Play England. Geraadpleegd op 10 augustus 2017, van

<http://www.playengland.org.uk/media/120462/managing-risk-play-safety-forum.pdf>

Play England (Project), & National Children's Bureau. (2009). *Making it happen: implementing the Charter for Children's Play*. Geraadpleegd op 7 augustus 2017, via

<http://www.playengland.org.uk/media/71832/making-it-happen-implementing-charter-play.pdf>

Redig, G. (2018). Jeugd, jeugdwerk, jeugdbeleid.

Redig, G., & Mol, V. (2014, maart). definitie speelpleinwerk.

Rousseau, J.-J., Noël, J.-M., & Brassinga, A. (1989). *Emile of Over de opvoeding*. Meppel; [etc.: Boom.

Sandseter, E. B. H., & Sando, O. J. (2016). " We Don't Allow Children to Climb Trees": How a Focus on Safety Affects Norwegian Children's Play in Early-Childhood Education and Care Settings.

American Journal of Play, 8(2), 178.

Staempfli, M. B. (2009). Reintroducing Adventure Into Children's Outdoor Play Environments.

Environment and Behavior, 41(2), 268-280. <https://doi.org/10.1177/0013916508315000>

Van Gils, J. (1993). Jeugdwerk in Vlaanderen. *Gids sociaal-cultureel en educatief werk*, 4(maart1993): 1-10.

Van Rooijen, M. (2014, januari). *Risicovol spelen op het schoolplein*. De wereld van het jonge kind, 41(5), 10-13. Geraadpleegd op 6 februari 2018, van http://www.pedagogiekindenatuur.nl/Pedagogiek_en_natuur/Nieuws/Artikelen/2014/1/20_Risicovol_spelen_op_het_schoolplein_files/%20M.vanRooijen%20-%20HJK%20januari%202014%20Risicovol%20spelen%20op%20het%20schoolplein%2520Rooijen.pdf

VDS vzw. (z.j.). *Verslag VDS visie op het speelplein*. Geraadpleegd op 9 augustus 2017, van https://www.speelplein.net/Download/VDS_VZWvisieopspelenophetspeelplein.pdf

Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS vzw) vzw. (2016, september). De definitie "speelpleinwerk". PIT, 2016(3), 5-6. Geraadpleegd van <https://www.yumpu.com/nl/document/view/55918804/pit-n3-2016-09/8>

Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (z.j.). Over speelpleinwerk. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.speelplein.net/overspeelpleinwerk>

Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (2015a). Speelpleinwerk onder de loep: Onderzoeksrapport vijfjaarlijkse speelpleinenquête 2015. Geraadpleegd op 20 februari 2018, van <https://www.speelplein.net/Download/vds-17-reg-speelpleinenqute2015.pdf>

Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (2015b). Visietekst "Animatoren op het speelplein". Geraadpleegd op 20 februari 2018, van <https://www.speelplein.net/Download/Visietekst%20animatoren.pdf>

Vlaamse Overheid (2012), Vlaams decreet van 20 januari 2012 houdende een vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid. Geraadpleegd op 21 februari via http://www.sociaalcultureel.be/regelgeving/Vlaamsjeugdbeleid_decreet.aspx

Weckhuyse, F. (2016). *Avontuurlijkheid en verzekering*. Vlaamse Dienst Speelpleinwerking. Geraadpleegd op 9 augustus 2017, van <https://drive.google.com/file/d/0B-4edKuy0Ow7RW5VenVtQU1hQVU/view>

1. INFORMED CONSENT (FOCUSGROEP)

Informed consent - toestemmingsverklaringformulier

Titel van de studie

Evenwicht tussen avontuurlijk en veilig spelen op het speelplein

Naam en contactgegevens van de onderzoeker

Elien Franck , studente 'Agogische wetenschappen' aan de VUB
elien.franck@vub.be

Doel van de studie

In het kader van de masterproef binnen de opleiding 'Agogische wetenschappen' die gevolgd wordt aan de VUB, worden focusgroepen gehouden waarbij men inzicht wil krijgen op uw opvatting, mening of visie op verschillende onderwerpen omtrent het thema 'evenwicht tussen avontuurlijk en veilig spelen op het speelplein' die voorgelegd worden.

Deelname aan de studie

In dit onderzoek worden 5 focusgroepen georganiseerd. Jullie nemen deel aan 1 van deze focusgroepen, die ongeveer 1,5 uur zal duren. De focusgroep zal door middel van geluidsopname geregistreerd worden. De opname of verwerking daarvan zal uitsluitend voor analyse en/of wetenschappelijke presentaties worden gebruikt. Deze opname zal nooit openbaar verspreid worden.

Privacy en anonimiteit

De persoonlijke informatie die u vertelt tijdens deze focusgroep zal vertrouwelijk worden behandeld. De deelnemer in kwestie wordt geanonimiseerd (bv. door pseudoniemen) in de verwerking en rapportage van de gegevens. Dit betekent dat uw naam niet geassocieerd zal worden met de verzamelde informatie. U hebt het recht om voor het even welke reden of om het even welk ogenblik uw vrijwillige deelname aan dit onderzoek stop te zetten.

Toestemming

Ik, _____, stem in met de inhoud van dit document en stem toe deel te nemen aan deze focusgroep.

Datum:

2. INFORMED CONSENT (INTERVIEW)

Informed consent - toestemmingsverklaringformulier

Titel van de studie

Evenwicht tussen avontuurlijk en veilig spelen op het speelplein

Naam en contactgegevens van de onderzoeker

Elien Franck , studente 'Agogische wetenschappen' aan de VUB
elien.franck@vub.be

Doel van de studie

In het kader van de masterproef binnen de opleiding 'Agogische wetenschappen' die gevolgd wordt aan de VUB, worden interviews afgenomen waarbij men inzicht wil krijgen op uw opvatting, mening of visie op verschillende onderwerpen omtrent het thema 'evenwicht tussen avontuurlijk en veilig spelen op het speelplein' die voorgelegd worden.

Deelname aan de studie

In dit onderzoek worden 6 interviews afgenomen. U neemt deel aan 1 van deze interviews, die ongeveer 1 uur tot max. 1u en half zullen duren. Het interview zal door middel van geluidsopname geregistreerd worden. De opname of verwerking daarvan zal uitsluitend voor analyse en/of wetenschappelijke presentaties worden gebruikt. Deze opname zal nooit openbaar verspreid worden.

Privacy en anonimiteit

De persoonlijke informatie die u vertelt tijdens dit interview zal vertrouwelijk worden behandeld. De deelnemer in kwestie wordt geanonimiseerd (bv. door pseudoniemen) in de verwerking en rapportage van de gegevens. Dit betekent dat uw naam niet geassocieerd zal worden met de verzamelde informatie. U hebt het recht om voor het even welke reden of om het even welk ogenblik uw vrijwillige deelname aan dit onderzoek stop te zetten.

Toestemming

Ik, _____, stem in met de inhoud van dit document en stem toe deel te nemen aan dit interview.

Datum:

3. TOPICLIJST FOCUSGROEP

Focusgroep – animatoren speelplein

A) Mezelf voorstellen: Ik ben Elien Franck, studente Agogische wetenschappen aan de VUB. Voor mijn thesis doe ik onderzoek naar het zoeken van een evenwicht tussen avontuurlijk en veilig spelen binnen speelpleinen. In dit onderzoek wordt de focus gelegd op kinderen van 6-12 jaar. Om dit te onderzoeken ga ik langs bij enkele speelpleinen om wat meer te weten te komen over de manier waarop er bij hen wordt omgegaan met het speelgedrag van de kinderen.

B) Welkomstekst: Eerst en vooral wil ik jullie zeker bedanken voor jullie aanwezigheid en medewerking aan mijn onderzoek. Bij deze van harte welkom op de focusgroep.

C) Methodiek van focusgroep en scenario: Het is de bedoeling dat we gedurende (ongeveer) 1,5 uur het thema 'avontuurlijk en veilig spelen binnen speelpleinen' gaan bespreken met elkaar. Hierbij krijg je de kans om je eigen mening rond dit thema naar voor te brengen. Hierbij wens ik wel te benadrukken dat de informatie die verkregen wordt tijdens het groepswork strikt vertrouwelijk is en enkel in het kader van dit onderzoek zal gebruikt worden.

- ➔ Hierbij wil ik jullie ook de informed consent laten lezen. Dit is een formulier waarbij jullie je deelname aan de focusgroep bevestigen. Ik ga deze straks aan jullie uitdelen zodat jullie deze kunnen doornemen en ondertekenen.
- ➔ Verder wil ik er ook nog bij vermelden dat dit gesprek zal opgenomen worden om het later voor mij makkelijker te maken om terug te kijken op het gesprek.

Als jullie straks tijdens het gesprek iets willen vertellen of toevoegen gelieve dan eerst jullie hand op te steken om te voorkomen dat we door elkaar gaan praten.

D) Verloop: Om het gesprek in goede banen te leiden zullen enkele vragen gesteld worden rond bepaalde thema's waarrond jullie aan het woord mogen komen. In het gesprek zullen de volgende thema's aan bod komen:

- Visie op veilig en avontuurlijk spelen
- Houding van animatoren tegenover het speelgedrag van de kinderen
- Speelomgeving op het speelplein
- Randvoorwaarden om veilig, avontuurlijk speelgedrag te stimuleren

E) Voorstellingsronde: Zou iedereen zijn naam eens kunnen zeggen zodat ik achteraf jullie stem op de band herken.

- Nu wordt de informed consent doorgegeven zodat iedereen deze kan doornemen en ondertekenen, waarna er over kan gegaan worden naar het gesprek.

Vragen focusgroep:

- Aard van de focusgroep is semi – gestructureerd. Per topic worden enkele basisvragen vastgelegd, bijvragen kunnen gesteld worden.
- Voor we aan de focusgroep beginnen wil ik nog even benadrukken dat de vragen toegespitst zijn op de lage schoolkinderen (6-12jaar).

TOPIC: Visie op veilig en avontuurlijk spelen -> Via het eerste topic wordt er geprobeerd wat meer zicht te krijgen op jullie visie rond de begrippen veilig spelen en avontuurlijk spelen

- Wat versta jij als animator onder 'veilig spelen' binnen de context van een speelplein?
- Wat versta jij als animator onder 'avontuurlijk spelen' binnen de context van een speelplein?
- In welke mate vind je veiligheid binnen het spel van kinderen belangrijk?
- In welke mate vind je avontuurlijkheid binnen het spel van kinderen belangrijk?

- **Wil iemand hier nog iets aan toevoegen?**

TOPIC: Houding van animatoren tegenover het speelgedrag van kinderen -> het tweede topic richt zich meer op jullie eigen houding tegenover het speelgedrag dat kinderen vertonen op het speelplein

- Ervaar je het soms als 'moeilijk' om een grens te trekken tussen wat kan en niet kan tijdens het spelen van kinderen op het speelplein?
- Wat is jouw mening over volgende stelling:
- 'Veiligheid weegt soms teveel door, het remt kinderen in hun spel'
- Biedt avontuurlijkheid binnen spelen volgens jou voordelen of nadelen?
- In welke mate vind je dat kinderen de vrijheid moeten krijgen om zelf te ontdekken wat veilig is en wat niet?
- Op welke manier zou jij als animator avontuurlijk spelgedrag bij kinderen kunnen stimuleren?

- **Wil iemand hier nog iets aan toevoegen?**

TOPIC: Speelomgeving op het speelplein -> Het derde topic kijkt naar de manier waarop de speelomgeving eventueel kan ingezet worden binnen veilig, avontuurlijk speelgedrag.

- ➔ Kan je beschrijven wat er bij jou opkomt als je aan een veilige speelomgeving denkt?
- ➔ Kan je beschrijven wat er bij jou opkomt als je aan een avontuurlijke speelomgeving denkt?
- ➔ Kan je een speelomgeving beschrijven die volgens jou avontuurlijk, maar ook veilig is?
- ➔ Of: Wat is volgens jou nodig om een avontuurlijke speelomgeving ook veilig te maken?
- ➔ Denk jij dat een speelomgeving er mee kan voor zorgen dat kinderen avontuurlijker speelgedrag vertonen?
- ➔ Waarom wel, waarom niet?
- ➔ Op welke manier zou jij de speelomgeving van jullie speelplein kunnen inrichten om dit speelgedrag te stimuleren?

- ➔ **Wil iemand hier nog iets aan toevoegen?**

➔ TOPIC: Randvoorwaarden om veilig, avontuurlijk speelgedrag te stimuleren -> Het laatste topic focust zich op mogelijke ideeën die kunnen ingezet worden om dit speelgedrag te stimuleren.

- ➔ Stel, je voert als speelplein een kleine brainstorm uit rond randvoorwaarden die zeker aanwezig moeten zijn om veilig, avontuurlijk speelgedrag te stimuleren. Wat zouden deze randvoorwaarden dan zijn?
- ➔ Waarom kies je deze randvoorwaarden?
- ➔ Stel, er wordt een kleinschalig project (of iets in die trend) opgestart om dit speelgedrag te stimuleren, vind jij dat de ouders hierin betrokken moeten worden?
- ➔ Waarom wel, waarom niet?
- ➔ Zo ja, in welke mate moeten zij betrokken worden?

- ➔ **Wil iemand hier nog iets aan toevoegen?**

Zo, dit was het laatste topic dat besproken moest worden. Ik wil jullie heel erg bedanken om deel te nemen aan de focusgroep. Als jullie verder nog vragen hebben, mogen jullie deze gerust stellen.

4. INTERVIEWSCHEMA

Interviewschema: Speelpleinverantwoordelijken

A) Introductie:

- Kort overlopen van onderwerp: Ik ben Elien Franck, studente in het masterjaar van de opleiding 'Agogische wetenschappen' aan de VUB. Voor mijn thesis doe ik onderzoek naar een optimaal evenwicht tussen avontuurlijk en veilig spelen op speelpleinen. In dit onderzoek wordt de focus gelegd op kinderen van 6-12 jaar. Om dit te onderzoeken ga ik langs bij enkele speelpleinen om wat meer te weten komen over de manier er bij hen wordt omgegaan met het speelgedrag van de kinderen. Eerst en vooral wil ik jou graag bedanken om aan het interview te willen deelnemen.
- **Voorafgaand aan het interview:** Via 4 focusgroepen afgenomen met animatoren van 4 verschillende speelpleinen, onder andere ook bij de animatoren van jullie speelplein. De vragen die in het interview gesteld zullen worden zijn gebaseerd op wat er in de focusgroepen is gezegd.
- **Het doel van het interview:** We zoeken jouw meningen en ervaringen, als speelpleinverantwoordelijke bij specifieke onderwerpen die allemaal rechtstreeks te maken hebben met de praktijk van het speelpleinwerk:
 - Visie op veilig en avontuurlijk spelen
 - Het definiëren van een vakantiespeelplein
 - De speelomgeving in functie van veiligheid en avontuurlijkheid
 - Het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag
 - Mogelijke ideeën om avontuurlijk, maar veilig speelgedrag te stimuleren
- **De resultaten van het interview:** De informatie die voort komt uit zowel de afgenomen focusgroepen als de interviews zal besproken worden met VDS vzw, om na toetsing met de theorie van het onderzoek, tot mogelijke, concrete aanbevelingen te komen voor speelpleinen rond veilig en avontuurlijk spelen.
- **De duur van het interview:** Het interview zal maximum 1 uur en half in beslag nemen.

- **De informed consent:** Het interview zal opgenomen worden om het voor mij achteraf makkelijker te maken het interview te herbeluisteren. Verder zal hetgeen dat gezegd wordt tijdens het interview enkel en alleen gebruikt worden voor het onderzoek. Bij deze kan je ook even de informed consent doornemen die je daarna mag ondertekenen. In dit formuleer staan de regels en afspraken omtrent het interview uitgeschreven.
- **Afsluiten:** Heb je nog vragen vooraleer we beginnen aan het interview?

Interviewvragen:

TOPIC: Visie op veilig en avontuurlijk spelen:

- 1) Wat zijn volgens jou als speelpleinverantwoordelijke de meest cruciale, essentiële aspecten van 'veilig spelen' op een vakantiespeelplein? Wat maakt dat iets veilig of onveilig is... of wordt?
- 2) Wat betekent voor jou als speelpleinverantwoordelijke 'avontuurlijk spelen' op een vakantiespeelplein? Wat zijn de essentiële aspecten die iets avontuurlijk maken?
- 3) Hoe prioritair en noodzakelijk vind jij als speelpleinverantwoordelijke de kansen op avontuurlijk spelen? Kan je dit eerst even op een schaal van 0 tot 10 een score geven (10 is absolute prioriteit voor avontuurlijk spelen). Waarom deze score, welke argumenten zijn daarbij volgens u doorslaggevend.
 - ➔ Waarom?
- 4) Hoe belangrijk en noodzakelijk vind je het dat kinderen de vrijheid moeten krijgen om zelf te ontdekken wat veilig is en wat niet? Kan je hierbij je mening even eerst op een schaal van 0 tot 10 uitdrukken? Waarom deze score, welke argumenten zijn daarbij volgens u doorslaggevend?

TOPIC: Definiëren van een vakantiespeelplein:

- 1) Hoe zou jij in een korte bewoording een vakantiespeelplein beschrijven? Wat zijn daarbij de meeste essentiële kenmerken?
- 2) Werkt jullie vakantiespeelplein met een duidelijke visie op spelen?
 - ➔ Zo ja, hoe hebben jullie deze speelvisie tot stand gebracht?
 - Zo niet.. (verder gaan op 'stel dat jullie een speelvisie zouden uitwerken ...')
 - ➔ Moet er in deze speelvisie plaats zijn voor de rol van het 'avontuurlijk spelen?'
 - ➔ Wordt deze visie gecommuniceerd naar anderen toe? (vb. Animatoren, ouders, ...)

- ➔ Zo ja, op welke manier?
 - ➔ Zo niet, waarom niet? Op welke manieren zou dit eventueel gecommuniceerd kunnen worden?
- 3) Zijn ouders zich volgens jou voldoende bewust van wat jullie vakantiespeelplein aan de kinderen wil bieden?
- ➔ Vind je het nodig om ouders hier meer bewust over te maken?
 - ➔ Zo ja, hoe zou je dit concreet kunnen vertalen naar de ouders toe?

TOPIC: De speelomgeving in functie van veiligheid en avontuurlijkheid

- 1) Welke aspecten behoren volgens jou tot een veilige speelomgeving?
- 2) Welke aspecten behoren volgens jou tot een avontuurlijke speelomgeving?
- 3) Bevat de speelomgeving van jullie speelplein zowel aspecten van veiligheid als van avontuurlijkheid?
 - ➔ Welke aspecten zouden nog toegevoegd kunnen worden?

TOPIC: Het stimuleren van avontuurlijk speelgedrag:

- 1) Kinderen blijken nood te hebben aan avontuurlijk spel. Beschouw jij het als een belangrijk aspect dat animatoren hier bewust over zijn?
 - ➔ Op welke manieren zou dit bewustzijn bij hen aangewakkerd kunnen worden?
- 2) Heeft een vakantiespeelplein volgens jou nood aan opgestelde regels met betrekking op de veiligheid van kinderen?
 - ➔ Hoe zouden deze regels opgesteld kunnen worden? (Met wie?)
 - ➔ Hoe zouden deze regels overgebracht kunnen worden naar de animatoren?
 - ➔ Op welke manier kan je nagaan of de animatoren consequent handelen i.v.m. deze regels?
- 3) Worden er op jullie vakantiespeelplein workshops, vormingen en dergelijke, ... aangeboden aan de animatoren?
 - ➔ Zo ja, welke onderwerpen komen aan bod in deze workshops, vormingen, ...?
 - ➔ Aan wat denk jij bij het horen over een workshop 'Avontuurlijk speelgedrag stimuleren?' Welke aspecten en onderwerpen zouden hierin aan bod moeten komen?
 - ➔ Zou deze vorm van workshop een meerwaarde kunnen geven aan jullie speelplein?

TOPIC: Mogelijke ideeën om avontuurlijk, maar veilig speelgedrag te stimuleren:

- 1) Stel, je voert als speelplein een brainstorm uit rond randvoorwaarden die zeker aanwezig moeten zijn om avontuurlijk, maar veilig speelgedrag te stimuleren. Wat zouden deze randvoorwaarden dan zijn?

- ➔ Denk je dat het vormen van zo'n brainstorm met de animatoren een meerwaarde zou kunnen vormen binnen jullie speelplein?
 - ➔ Waarom wel / waarom niet?
- 2) Stel, er wordt een kleinschalig project (of iets in die trend) opgestart bij jullie op het speelplein, om avontuurlijk speelgedrag te stimuleren of in de verf te zetten, hoe zou je dit als speelpleinverantwoordelijke kunnen aanpakken?
- ➔ Zouden ouders volgens jou in dit project betrokken moeten worden?
 - ➔ Waarom wel / waarom niet?
- 3) Mocht je zelf nog losse ideeën hebben over de manier waarop avontuurlijk speelgedrag onder de aandacht kan gebracht worden of waarop dit kan gestimuleerd worden, mag je deze nu zeker nog meegeven.

Zo, dit was het laatste topic dat besproken moest worden. Ik wil jou nog eens heel erg bedanken om deel te nemen aan het interview. Als je verder nog vragen hebben, mag je deze gerust stellen.